

Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

Anadolu İmam Hatip Lisesi

12

PEYGAMBERİMİZ'DEN HAYAT ÖLÇÜLERİ

Kırk Hadis

ETKİNLİKLERİ/YARIŞMALARI

Danışman

Nazif YILMAZ

Yayın Koordinatörü

Mehmet Nezir GÜL

Yayına Hazırlayanlar

Hasan ÖZARSLAN

Lokman AK

Mehmet Murat KARAKAYA

Ali Kemal ACAR

Mustafa YILDIZ

Hale KARABULUT

Ahmet POLAT

Sevde HIZLI

Tasarım ve Uygulama

Faize KOPAN

Mustafa YILDIZ

Hanife KOYUTÜRK

Öznur ÖZDEMİR

Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ

12

PEYGAMBERİMİZ'DEN HAYAT ÖLÇÜLERİ
-KIRK HADİS-

Prof. Dr. M. Yaşar KANDEMİR

Prof. Dr. İsmail Lütfi ÇAKAN

Prof. Dr. Raşit KÜÇÜK

Ankara-2016

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

«قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ»

“(Resûlüm!) De ki: ‘Eğer Allah’ı seviyorsanız bana uyunuz ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın.’ Allah son derece bağışlayıcı ve esirgeyicidir.”*

PEYGAMBER EFENDİMİZ’İN HADİS ÖĞRENEN VE ÖĞRETENLERE DUASI

عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

«نَصَرَ اللَّهُ امْرَأً سَمِعَ مِنَّا شَيْئًا، فَبَلَّغَهُ كَمَا سَمِعَهُ
فَرُبَّ مُبَلِّغٍ أَوْعَى مِنْ سَامِعٍ»

(Abdullah) İbni Mes’ûd radiyallahu anh’den rivayet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Bizden bir şey işitip, onu aynen işittiği gibi başkalarına ulaştıran kimsenin Allah yüzünü ağartsın. Kendisine bilgi ulaştırılan nice insan vardır ki, o bilgiyi, bizzat işiten kimseden daha iyi anlar ve korur.”**

* Âl-i İmran suresi, 31. ayet.

** Riyâzû’s-Sâlihîn, Hadis No: 1392 (Tirmizî, İlim 7. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, İlim 10; İbni Mâce, Mukaddime 18; Menâsik 76)

İÇİNDEKİLER

1. Hadis: Niyet	8
2. Hadis: Kanâatkarlık	10
3. Hadis: Allah'a Hamd Etmek	12
4. Hadis: Allah'a Güvenmek: Tevekkül	16
5. Hadis: Salih Amel	18
6. Hadis: En Üstün Sadaka	20
7. Hadis: İyilik Beklemez	22
8. Hadis: Hayâ İmandandır	24
9. Hadis: Abdestin Günahlardan Arındırması	26
10. Hadis: İbadetlerle Arınmak	28
11. Hadis: Öncü Olma Sorumluluğu	30
12. Hadis: Sünnete Sarılmak	32
13. Hadis: İslam'a Davet Metodu	34
14. Hadis: Akraba Ziyareti	36
15. Hadis: Müslümanın Evlilikte Önceliği	38
16. Hadis: Allah'ın Rahmeti Sınırsızdır	40
17. Hadis: Allah'ın Kulları Üzerindeki Hakkı	42
18. Hadis: Allah Bizimle Beraberdır	44
19. Hadis: Arşın Gölgesindeki İnsanlar	46
20. Hadis: Dünyaya Gönül Vermemek: Zühd	50
21. Hadis: Yemede ve İçmede Ölçülü Olmak	52
22. Hadis: Elinin Emeğiyle Geçinmek	54
23. Hadis: Yiğit Adam	56
24. Hadis: Ölümü Arzulamak Doğru Değildir	58
25. Hadis: Günaha Götürebilecek Yollardan Uzak Durmak	60
26. Hadis: Güzel Ahlâk	63
27. Hadis: Müslümanda Bulunmaması Gereken Özellikler	64
28. Hadis: Sünnet ile Gündelik Hayat Arasındaki İlişki	66
29. Hadis: Yemek Duası	68
30. Hadis: Selamı Yaymak	70
31. Hadis: Kur'ân-ı Kerîm Okuma ve Anlamanın Fazileti	72
32. Hadis: Müslümanların Birlikte Yaşama Sorumluluğu	74
33. Hadis: Namazda Kıyamın Önemi	76
34. Hadis: Şehadetin Üstünlüğü	78
35. Hadis: Hidayete Öncülük Etmek	80
36. Hadis: Peygamberimizin Dilinden Dualar	82
37. Hadis: Müslümanın Müslümana Duası	84
38. Hadis: Müslümanın Dokunulmaz Haklarına Hürmet	86
39. Hadis: Boş Yere Yemin Etmekten Uzak Durmak	88
40. Hadis: Allah'ın Sevdiği ve Sevmediği Üç Şey	90

AÇIKLAMA VE TEŞEKKÜR

Peygamberimiz'den Hayat Ölçüleri: Kırk Hadis Kitapçığı, Anadolu imam hatip liseleri ve imam hatip ortaokullarında öğrenim gören öğrencilerimize İslam'ın temel kaynaklarından olan hadis ve sünnetin önemini kavratmak, hadis metinlerini okuma ve anlama yeteneği kazandırarak güncel olaylar ışığında hadisleri doğru yorumlamalarına yardımcı olmak, onlara ahlâkî değerleri kazandırmak ve bu değerlerin oluşmasında hadislerin rolünü fark ettirmek; mesleki bilgi, beceri ve yeteneklerinin gelişmesine katkı sağlayarak özgüven kazandırmak, okullarımızdaki benzer çalışmaları daha sistematik hâle getirmek ve uygulama birlikteliği sağlamak amacıyla gönüllü öğrencilerimizin katılacağı "Peygamberimiz'den Hayat Ölçüleri: Kırk Hadis Etkinlikleri ve Yarışmaları" için hazırlanmıştır.

Kitapçık, Erkam Yayınları tarafından 8 cilt olarak yayımlanmış bulunan "Riyâzü's-Sâlihîn: Peygamberimiz'den Hayat Ölçüleri" (Tercüme ve Şerh, İstanbul; 2001) isimli eserden seçilen hadisler, anlamları ve hadisten öğrendiklerimiz bölümlerinin -bazı kısaltma ve eklemeler yapılarak- alınan metinlerini içermektedir. Lütüfkâr davranışlarından dolayı kıymetli müelliflere ve yayınevine çok teşekkür ederiz.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عن علي رضي الله عنه قال قال الصادق عليه السلام قال لا تكن الظواهر البعظية والنصير للبركة

كانت من الرغوى تركها من الجمل الطاهر لا السطيل كان جنداً عذلاً طاهر من الباطل والظلم

وَأَنَا الْعَمَلُ خِلَافُ عَظِيمٍ

والله الفتى النعم بما بين كنهنا خاتم النبوة وهو خاتم النبوة
لحم الباري ضلالاً واليهمة تركية وأكرمهم بكنيسة مزاراً للهمة
هاتية ونسخت الظاهر والجنبه يقول النبي لم أوقبله وجعل أمثلة

NİYET

عَنْ أَبِي بَكْرَةَ نُفَيْعِ بْنِ الْحَارِثِ الثَّقَفِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ :

«إِذَا التَّقَى الْمُسْلِمَانِ بِسَيْفَيْهِمَا فَلِقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ» قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، هَذَا الْقَاتِلُ فَمَا بَالُ الْمَقْتُولِ ؟ قَالَ : «إِنَّهُ كَانَ حَرِيصًا عَلَى قَتْلِ صَاحِبِهِ»

Hadisin Türkçesi

Ebü Bekre Nüfey` İbni Hâris es-Sekafî radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **“İki Müslüman birbirine kılıç çektiği zaman, öldüren de, ölen de cehennemdedir”.**

Bunun üzerine ben:

- Yâ Resûlallah! Öldürenin durumu belli, ama ölen niçin cehennemdedir? diye sordum.

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem: **“Çünkü o, arkadaşını öldürmek istiyordu.”** buyurdu.¹

Açıklamalar

Müslümanların kardeş oldukları Allah Teâlâ tarafından açıkca belirtilmiştir [Hucurât sûresi (49), 10]. Kardeşlerin birbirine silah çekmesi olacak şey değildir. Müslümanların birbirini öldürmeye kalkması şu âyet-i kerîmeyle kesin bir şekilde yasaklanmıştır:

“Kim bir mümini kasten öldürürse, cezası, içinde ebediyyen kalacağı cehennemdir” [Nisâ sûresi (4), 92]. Yanlışlıkla öldürme durumunda ise,

1 Riyâzû's-Sâlihîn, Hadis No: 10 (Buhârî, İmân 22, Diyât 2, Fiten 10; Müslim, Kasâme 33, Fiten 14, 15. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Fiten 5; Nesâî, Tahrîm 29, Kasâme 7; İbni Mâce, Fiten 11)

Açıklamalar

ebediyyen cehennemde kalmak söz konusu değildir. Fakat -yukarıdaki âyetin bir öncesinde belirtildiği üzere- yanlışlıkla öldürmenin de değişik cezaları vardır.

Hadîs-i şerîfte kılıcın zikredilmesi, o devrin kavga ve savaş âletlerinin başında kılıcın gelmesi sebebiyledir. Bugün kılıcın karşılığı tabanca ve benzeri öldürücü âletlerdir.

Peygamber Efendimiz'in, Müslüman kardeşine silah çekip öldürenin ve bu esnada ölenin cehennemlik olduğunu belirtmesi üzerine Ebû Bekre, öldürenin neden cehenneme gittiğini anladığını, ama öldürülenin niçin cehennemlik olduğunu anlamadığını söyledi. Bunun üzerine Efendimiz, o kimseyi cehennemlik yapan şeyin, kardeşini öldürmeye kalkması olduğunu belirtti.

Kendisine silah çekilen bir kimse, hasmını öldürmeyi düşünmeden, sadece nefsini müdâfaa etmek için silahını çekse ve onu öldürmek zorunda kalsa, katil sayılmaz. Çünkü o nefsini müdâfaa etmek zorunda kalmıştır. Nefsini müdâfaa etmek ise, dinin emridir.

Bir insanın âhiret hayatını da mahvederek ebediyyen cehennemde kalmasına yol açan şey, bir Müslümanı öldürmeye niyet etmesi ve bu konuda kararlı olmasıdır. Zira ölenin de, öldürenin de hedefi, karşısındakinin hayatına son vermektir. Birinin ötekinden farkı, daha atılğan davranıp muhâtabını öldürmesidir.

Haksız yere birini öldüren kimse yaptığına pişman olarak samimiyetle tevbe ettiği takdirde, Allah Teâlâ dilerse onu affedebilir. Şirk koşma dışındaki bütün günahları, Allah Teâlâ'nın bağışlayabileceği âyet-i kerimeyle belirlendiğine göre [Nisâ (4), 48, 116] Allah Teâlâ dilerse günahları bağışlar, dilerse cezalandırır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Allah'ın verdiği canı haksız yere alma yetkisi kimseye verilmemiştir. Bu sebeple birini öldürmeye kalkmak, Allah'a ait yetkiye müdâhale etmek olduğundan cezası cehennemdir.
2. İyliliklerde olduğu gibi kötülüklerde de niyete bakılır.

KANÂATKARLIK

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ وَأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
« لَوْ أَنَّ لِابْنِ آدَمَ وَادِيًّا مِنْ ذَهَبٍ أَحَبَّ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَادِيَانِ ، وَلَنْ يَمْلَأَ
فَاهُ إِلَّا التُّرَابُ ، وَيَتُوبَ اللَّهُ عَلَى مَنْ تَابَ »

Hadisin Türkçesi

İbni Abbas ve Enes İbni Mâlik radiyallahu anhüm'den rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“İnsanoğlunun bir vadi dolusu altını olsa, bir dere daha ister. Onun ağzını topraktan başka bir şey doldurmaz. Ama Allah, tevbe edenin tevbesini kabul eder.”²

Açıklamalar

İnsanın tevbe etmesini gerektiren kabahatleri, herkesin günah diye bildiği bazı aşırı ve Allah'a karşı saygısızca yapılmış davranışlardan ibaret değildir. Açgözlülük ve kanaatsizlik de diğer günahlar kadar çirkindir. Hadis-i şerif, bunlardan dolayı da Allah'a tevbe edilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Günahlar insanın mânevî dünyasını nasıl hırpalarsa, dünya malına duyulan aşırı hırs da tıpkı günahlar gibi insanın geleceğini tehlikeye sokar. Zira insanın tabiatında doyumsuzluk vardır. Elde ettiği ile yetinmeme, daha çoğunu isteme duy-

2 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No:24 (Buhârî, Rikak 10; Müslim, Zekât 116-119. Ayrıca bk. Tirmizî, Zühd 27, Menâkıb 32, 64; İbni Mâce, Zühd 27)

Açıklamalar

gusu ona hâkimdir. Bir vadi dolusu altınla yetinmeyip bir o kadar daha istemesi, diğer bir rivayette görüldüğü üzere "iki vadi dolusu altını olsa bir üçüncüyü arzu etmesi", onun bu huyu sebebiyledir. Resûl-i Ekrem Efendimiz insanın "ağzını", bir diğer rivayete göre "karnını sadece toprak doyurur" buyururken, onu bu açgözlülük derdinden ancak ölüm kurtarabilir; ölmeden onun gözü doymaz demek istemiştir.

Çok kazanma duygusu ölçülü olduğu, insanı yaratılış gayesinden uzaklaştırmadığı sürece faydalı olabilir. Zira çok kazanan bir Müslümanın, elde ettiği servetle daha çok hayır ve iyilik yapması arzu edilir. İslâmiyet'in verilmesini emrettiği zekât ve sadakayı verebilmek, Allah yolunda sarfedilmesini istediği harcamaları yapabilmek için zengin olmak lâzımdır. Zengin olabilmek için de, insanda çok kazanma arzusu bulunmalıdır. Ama gönüldeki bu çok kazanma duygusu ona âhiret hayatını unutturuyorsa, dünya sevgisi onu esir alarak bütün gönlüne el koyuyorsa, o takdirde bu duygu son derecede tehlikeli bir hâle gelmiş demektir.

Şükürler olsun ki, Allah Teâlâ insana zararlı duyguları ve aşırı istekleri frenleme gücü vermiştir. İradesine hâkim olan kimsenin bu nevi zaaflarını kontrol altına alması her zaman mümkündür. Dünya malına, dünya zevkine aşırı bağlandığını hissettiği anda Rabbine dönen ve el açıp O'ndan yardım isteyen kuluna Cenâb-ı Hakk'ın yardım edeceği de hadisimizde müjdelenmiştir.

Bu hadis-i şerifte şöyle bir incelik de sezilmektedir. İnsanoğlu topraktan yaratıldığı için onun tabiatında toprağın özellikleri vardır. Toprak zaman zaman kurur, sıcaktan kavrulur, suya hasret çeker. Onu ancak Allah Teâlâ'nın lutfedeceği bol yağmurlar canlandırabilir. İşte o zaman yeniden hayat bulan toprak, gönül okşayan binbir güzelliğini ortaya çıkarır. İnsan da böyledir. Onu nefsi ve bitip tükenmeyen hırsı esir alıp da insânî özelliklerini kaybettirince, yeniden kendine gelebilmesinin yegâne yolu Allah'a dönmesi ve O'ndan yardım istemesidir. Yoksa dünya malına olan açlığı artarak devam eder. O zaman da topraktan yaratılan bu varlığın gözünü ancak kabir toprağı doyurur.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Kanaatkâr olmak, Allah Teâlâ'nın verdikleriyle yetinmek, güzel bir huydur.
2. Açgözlülük insanı dünyada huzursuz ettiği gibi, onu haksızlığa yönelteceği için âhiretini de perişan eder.
3. Açgözlülük derdinden kurtulmanın yegâne çaresi, önce bu dertten kurtarması için Allah'a yalvarmak ve açgözlülük sebebiyle yaptığı günahları bağışlaması için ona yönelmek ve infak etmeyi alışkanlık haline getirmektir.
4. Allah Teâlâ kötü huylarından dolayı tevbe eden kulunun tevbesini kabul eder.

ALLAH'A HAMD ETMEK

عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْحَارِثِ بْنِ عَاصِمٍ الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«الطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأُ الْمِيزَانَ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأَانِ أَوْ تَمْلَأُ مَا بَيْنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَالصَّلَاةُ نُورٌ، وَالصَّدَقَةُ بُرْهَانٌ، وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ، وَالْقُرْآنُ حُجَّةٌ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ. كُلُّ النَّاسِ يَغْدُوا، فَبَايَعْتُ نَفْسَهُ فَمَعَتْهَا، أَوْ مُوبَقَهَا»

Hadisin Türkçesi

Ebü Mâlik Hâris İbni Âsım el-Eş'arî radiyallahu anh'den rivâyet edildiği-ne göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Temizlik imanın yarısıdır. Elhamdülillah duası mizânı, sübhânel-lah ve elhamdülillah sözleri ise yer ile gökler arasını sevap ile doldu-rur. Namaz nurdur; sadaka burhandır; sabır ziyâdır. Kur'an senin ya lehinde ya da aleyhinde delildir. Herkes sabahtan (pazara çıkar) nef-sini satar; kimi onu âzâd kimi de helâk eder.”³

Açıklamalar

Temizlik diye tercüme ettiğimiz tuhûr kelimesi, hadisin bazı rivâyetlerinde abdest anlamında vudû' olarak geçmektedir. Bu sebeple buradaki temizlik, şer'i temizlik yani abdest mânasındadır. Müslüman olmak ve iman etmek, büyük-kü-çük bütün geçmiş günahları yok eder. Abdest de önceki küçük günahları temizler. Bu sebeple abdest almak, mümini günahlarından temizlemek bakımından imanın yarısı gibi olur.

Açıklamalar

İman, insanı tevhid dışı her türlü inanç kirlerinden temizler. Abdest de bu gönül temizliğinin, organlara yansıyan görüntüsü olarak imana delâlet eder. Bu yönüyle, “Müminin içi gibi dışı da temizdir” mesajını vermek bakımından imanın yarısıdır.

“Allah sizin imanınızı boşa çıkaracak değildir” [Bakara sûresi (2), 143] âyetinde görüldüğü gibi, hadisteki iman kelimesi namaz anlamında olabilir. Bu takdirde, abdestsiz namaz kılınamayacağı, kılinsa bile sahih olmayacağı için abdest, namazın yarısı demek olur.

Öte yandan iman, kalbin tasdiki ve organların o tasdike boyun eğmesi demektir. Namaz, organların boyun eğdiğinin delili, abdest de namazın sıhhatinin şartı olduğu için, bu mânada imanın yarısı sayılabilir. Ancak bu cümle, “Abdestin sevabı, imanın sevabının yarısıdır” anlamına gelmez.

Hamd, Allah’ı kemâl sıfatlarıyla övmek demektir. Her amelin bir sevabı olduğu ve bunların tartılacağı dinimizce bildirilmiş bir gerçektir. O halde Allah Teâlâ’yı, kendisine lâıyk kemâl sıfatlarıyla övmenin, elhamdülillah demenin ecir ve sevabı da mizanı dolduracak ölçüde büyüktür. Onun kısa bir cümle olduğuna bakılmamalı, tevhid inancının ifadesi olarak, yüce yaratıcıyı tanımak ve tanıtmakta olduğuna bakılmalıdır.

Allah’ı kemâl sıfatları ile anmak demek olan elhamdülillah tesbihi ile O’nu noksan sıfatlardan tenzih anlamındaki sübhânellâh ifâdesi bir arada söylenince, tam olarak tevhid inancı dile getirilmiş olmaktadır. Bu tesbih ve tenzih, kâinâtın en büyük ve yegâne gerçeğini itirafır. Sevabı da ona göre olup yer ile gök arasını dolduracak kadardır.

Hadisimizdeki bu ifâdeler, elhamdülillah ve sübhânellâh cümlelerinin mümine kazandırdığı sevabın büyüklüğünü anlatmakta ve dolayısıyla sık sık ve fakat bilinçli olarak bunların söylenmesini tavsiye etmiş olmaktadır.

Namaz, tıpkı bir ışık kaynağı gibi, insanı kötülük ve çirkinliklerden alıkoyup, doğruya yöneltir. Çünkü o, ışığını imandan alır. Namazlı-niyazlı müminin hem ruh hayatında hem de yüzünde bu nurun izlerini görmek mümkündür. Günde beş defa abdest alarak yıkanan insanın, günün yorgunluğunu, maddî-mânevî kirlerini elinden, yüzünden temizlemesi, elbette onda bir parlaklık meydana getirecek, hayatını güzelleştirecek, ona tatlı bir mehtap görünümü kazandıracaktır. Namaz kılmakla kazanılan bu nur ile iyi kötüden, helâl haramdan ayrılacaktır. Mümin bu sayede kazandığı irade gücü ve temiz yaşayışının ışığı ile hem dünya hem de âhirette diğer insanlardan farklı ve mutlu bir hayata sahip olacaktır. Kur’ân-ı Kerim’deki ifadesiyle “nurları önlerini aydınlatan” [Hadîd sûresi (57), 12] müminler arasında yerini alacaktır.

Açıklamalar

Sadaka, sadaka veren kişinin imanına delildir. Zira sadaka, hem zekât hem de hayır-hasenât anlamına gelir. Bunları yerine getirmek de imandan kaynaklanır. Şefkat, yardım, çevreye karşı duyarlılık, zayıf ve kimsesizleri korumak hep iman âlâmetidir. Merhametsizlik, haksızlık, duyarsızlık, kabalık ve katılık dinî duygudan, sorumluluktan, ilâhî huzurdaki hesaplaşmaya önem vermemekten, kısacası imansızlıktan ileri gelir. “Dini yalan sayanı gördün mü? O, yetimi iter-kakar ve asla fakir-fukaranın doyurulmasını teşvik etmez” [Mâun sûresi (107), 3] âyeti bu durumu açıkca ortaya koymaktadır. O halde sadaka, imana ve ondan kaynaklanan üstün İslâmî değerlerin varlığına delildir. Öte yandan sadaka veren mümin, kıyamette malını nereye harcadığı sorulduğu zaman, verdiği sadakayı gösterecektir.

Hadisimiz, sabrın mâhiyetini tanıtmakta ve onu bize tarif etmektedir. Eğitim ve öğretimde, konunun mâhiyetini, ait olduğu sistemdeki tarifıyla vermek en isabetli bir uygulamadır. Hadiste Peygamber Efendimiz sabrı “ziyâ” olarak takdim etmektedir. Ziyâ, ışığı ve ısıyı kendisinden olan cisimler için, nur ise, ışığını bir başkasından alıp yansıtan cisimler için kullanılır. “Güneşi ziyâlı, ayı nurlu kılan... Allâhtır” [Yûnus sûresi (10), 5] âyeti bunun en kesin delilidir. Bu demektir ki, sabır, müminin hem dünya hem de âhiret saâdetini temin yolunda, kendisinde tabii olarak bulunan bir ışıktır. Mümin bir yandan sabır sayesinde, yasakların yalancı câzibesinin arkasındaki asıl sıkıntı unsurlarını görüp onlardan sakınırken, bir yandan da emirlerin yerine getirilmesinden dolayı ortaya çıkan güçlüklerin gerisindeki huzuru sezip güçlükleri sabırla göğüsleyerek sonuçtaki mutluluğa kavuşma imkânı bulur. Mümine bu irade gücünü verecek olan da ondaki sabır, dayanma, göğüs germe melekesi olacaktır. Kısaca mümin, enerji kaynağı kendi içinde olan bir varlıktır.

Belki bazıları sabrı, haksızlıklara boyun eğmek, tepki göstermemek zannedebilirler. Oysa sabır, müminin asıl dinamizminin adıdır. Sabır, dayanıklı olmaktır, zorlukları göğüslemektir. Bu sebeple de Yüce Rabbimiz, müminlere umdukları kurtuluşa erebilmeleri için sabretmelerini, sabır yarışında düşmanları geçmelerini açıkca emretmektedir. Bütün zorluklara dayanmanın mümine daha çok gerektiğini ve yakıştığını hatırlatmaktadır. Allâh'ın yardımının sabredenlerle beraber olmasının hikmeti de bu olsa gerektir.

Sabır, Müslümanın öz sermayesidir. Buna potansiyel güç de denebilir. Kendilerinden yardım beklenen kimseler her zaman yardımcı olmayabilir. Atalarımız ne güzel söylemişlerdir: “Elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde bulunmaz.” Ama mümin kendi aslı sabır gücü ile ayakta durabilirse, en büyük zorlukları aşacak, ulaşmak istediği hedeflere kavuşacaktır. Bu sebeple sabrın ziyâ olduğunu aslâ unutmamak, daima sabır ışığını önde tutmak gerekmektedir. “Birbirlerine sabrı tavsiye edenler”in hüsrân ve zarardan kurtulduğunu haber veren Asr sûresi, Müslümana

Açıklamalar

yapılabilecek en iyi yardımın sabır tavsiyesi olduğunu belgelemektedir.

Sabırın “ziyâ”, namazın “nûr” diye tanıtılması, sabrın insan hayatındaki herşeyi kuşattığını göstermektedir. Zira “Sabır ve zamanın halletmediği mesele yoktur”. O halde zorluklar karşısında hemen teslim olmamak, doğrudan ve hakta direnmek gerekmektedir. Halledilmez gibi gözükken problemler bile sabır ve zamanla çözülecektir. Bu da sabrın “ziyâ” olduğuna bir başka delildir.

Kur’ân-ı Kerim hidâyet rehberidir. İslâm’ın ana kaynağıdır. İnsanlar ona inanmakla, müminler de hükümlerini yaşamakla yükümlüdür. Kur’an, ona bağlı kalmaya çalışanların lehinde, “inandım” dediği halde hükümlerine uymayanların da aleyhinde delildir. Çünkü her şeyi açıklamış ve kimseye bahâne bulma imkânı bırakmamıştır. Diğer taraftan müminler, aralarındaki ihtilafları çözmek için Kur’an’a başvuracaklar, Kur’an da onların ya lehinde ya da aleyhinde delil olacaktır. Yani Müslümanlar Kur’an’a göre değerlendirileceklerdir.

Her yeni gün herkes için yeni bir pazardır. Bu pazarda, bir bakıma insanın dünya ve âhireti alınıp satılmaktadır. Kimileri meşrû sınırlar içinde kalmaya çalışır, kendileri için kârlı bir gün geçirmiş olurlar. Kimileri de sınırlara dikkat etmez, ne pahasına olursa olsun arzularına ulaşmak isterler. Böylece kendileri için hiç de iç açıcı olmayan bir gelecek hazırlamış olurlar. Bu sebeple disiplinli bir Müslüman olmaya, her gün yeniden niyet ve gayret edilmelidir. “Nefslerini Allah’ın satın aldığı müminlerden” [Tevbe sûresi (9), 111] olmaya bakılmalıdır.

Bu hadis-i şerifin birbiriyle irtibatsız gibi gözükken cümlecikleri arasında aslında tam bir uyum ve bütünlük bulunmaktadır. Tahâret ile namaz arasında, elhamdülillâh duası ile iman ve Kur’an arasında, sadaka ile pazardaki alış-veriş arasında ve bütün bu unsurlar ile sabır arasında sıkı bir bağ vardır. Sonuçta hadisimiz Müslümanı, sabra dayalı bir iman, ibadet, zikir, hayır ve ticaret hayatının sahibi olarak tanımlamakta ve bizlerden böylesi Müslümanlardan olmaya çalışmamızı istemektedir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Müminin hayatında sabrın yeri son derece önemlidir. Sabır müminin enerji ve ışık kaynağıdır.
2. Sabır, zafer ve başarının temel şartıdır. Zira “Allah’ın yardımı sabredenlerle beraberdir.”
3. Sabır, katlanmak değil, göğüs germektir.
4. Abdest, zikir, namaz, sadaka, Kur’ân-ı Kerim, bunların her biri müminin hayatında ayrı ayrı yer ve rol sahibi değerlerdir.
5. Günlük hayat bir pazar sahnesidir. Her Müslümanın bu hayat pazarında “iyi bir Müslüman” olarak yerini alması gerekmektedir.

ALLAH'A GÜVENMEK: TEVEKKÜL

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ كَانَ يَقُولُ :

«اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ وَبِكَ آمَنْتُ ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ ، وَإِلَيْكَ أُنَبِّتُ ، وَبِكَ
خَاصَمْتُ . اللَّهُمَّ أَعُوذُ بِعِزَّتِكَ ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَنْ تُضِلَّنِي أَنْتَ الْحَيُّ الَّذِي
لَا تَمُوتُ ، وَالْجِنُّ وَالْإِنْسُ يَمُوتُونَ»

Hadisin Türkçesi

Abdullah İbni Abbas radiyallahu anhumâ'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle söylemeyi itiyat edinmişti:

"Allah'ım! Ben sana teslim oldum, sana inandım, sana dayandım. Yüzümü gönlümü sana çevirdim, senin yardımınla düşmanlara karşı mücadele ettim.

Allah'ım! Beni saptırmadan yine sana, senin büyüklüğüne sığınırım -ki senden başka ilah yoktur-. Ölmeyecek diri olan yalnız sensin. Cinler ve insanlar ise, hep ölümlüdürler!"⁴

Açıklamalar

Bu hadis-i şerîf, tevekkülün anlaşılıp yaşanmasında gerekli olan açıklama ve uygulamalara ışık tutmaktadır.

İslâm, iman, tevekkül, gözün-gönlün Allah'a çevirilmesi, her türlü başarının Allah Teâlâ'nın yardımına bağlı olduğu gerçeğini daima dile getiren Hz. Peygamber, bu ikrarından sonra kendisini şaşırtmamasını ya da bu ni-

4 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 76 (Müslim, Zikir 67. Ayrıca bk. Buhârî, Teheccüd 1, Tevhîd 7, 8, 24, 35; Müslim, Mûsâfırın 199; Ebû Dâvûd, Salât 119; Tirmizî, Daavât 29; Nesâî, Kıyâmü'l-leyl 9; İbni Mâce, İlkâmet 180)

Açıklamalar

met ve ihsânlarından mahrûm etmemesini Allah'tan dilemektedir. Bu ifade ve dua tarzıyla Efendimiz;

“Ey Rabbimiz! Bizi hidâyete erdirdikten sonra kalbimizi kaydırma!” [Âl-i İmrân sûresi (3), 8] âyetini hatırlatmaktadır.

Peygamber Efendimiz, Müslümanlardan beklenen teslimiyet ve güven'in boyutlarını ve sebebini bu ifadelerinde açıklamaktadır. Özellikle “Senden başka ölmeyecek diri yoktur. Cinler ve insanlar hep ölümlüdürler” buyururken, Allah'a tevekkülün asıl sebebini de beyân etmektedir.

Tevekkül, bâki olana yönelik olmalıdır. Tevekkül ancak bu takdirde bir anlam ifade eder. Fânilere güvenenler ise, eninde-sonunda büyük bir nedâmeti paylaşırlar. Nitekim âyet-i kerîmede “Ölümsüz ve daima diri olan Allah'a güvenip dayan. Onu hamd ile tesbih et!...” [Furkân sûresi (25), 58] buyurulmuştur.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Sadece Allah'a tevekkül edip güvenmek, iman ve İslâm üzere yaşamayı Allah'tan dilemek gerekir.
2. Kendisine itimat ve güvenmeye lâyık kemâl sıfatlarına yalnızca Allah Teâlâ sahiptir. Ölümlü varlıkların hiç biri bu mânada Müslümanın güvenine muhatap olamaz.
3. Bu türengin mânalı kelime ve cümlelerle dua etmekte Hz. Peygamber'i izlemek, müminlere yakışan en akıllıca hareket olur.
4. Tevekkül, tam bir özgürlüktür.

SALİH AMEL

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
 « بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ الصَّالِحَةِ ، فَسَتَكُونُ فِتْنٌ كَقَطْعِ اللَّيْلِ الْمُظْلَمِ يُصْبِحُ
 الرَّجُلُ مُؤْمِنًا وَيُؤْمِسِي كَافِرًا ، وَيُؤْمِسِي مُؤْمِنًا وَيُصْبِحُ كَافِرًا ، يَبِيعُ دِينَهُ
 بِعَرَضٍ مِنَ الدُّنْيَا »

Hadisin Türkçesi

Ebü Hüreyre radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resûlullah sal-lallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Yararlı işler görmekte acele ediniz. Zira yakın bir gelecekte karanlık geceler gibi birtakım fitneler ortalığı kaplayacaktır. O zamanda insan, mümin olarak sabahlar, kâfir olarak geceler; mümin olarak geceler, kâfir olarak sabahlar. Dinini küçük bir dünyalığa satar.”⁵

Açıklamalar

Faydalı işler ve hizmetlerde gözü açık davranmak, fırsatları anında değerlendirmek, bu konuda sürat göstermek yüce dinimizin tavsiye ettiği yegâne aceleciliktir. Zira halkımızın isâbetle belirttiği gibi, “Elden kalan elli gün kalır”, “İyilerin tenbelliği, kötülerin faaliyetidir.” İyilik yapmayı, faydalı iş görmeyi nefis ve şeytan istemez, bu onlara çok ağır gelir. Onun için de

5 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 88 (Müslim, İmân 186. Ayrıca bk. Tirmizî, Fitn 30, Zühd 3; İbni Mâce, İlkâme 78)

Açıklamalar

bu tür işlerin daima tehir edilmesini isterler. Oysa gelecek günlerin neler getireceği hiç belli olmaz.

Her şeyi kopkoyu bir karanlık içinde tanınmaz hale sokarak birtakım büyük fitnelerin ortaya çıkmasından önce, iyi şeyler yapmaya bakmak gerekir. Olumsuzluklar o noktaya varabilir, ortalık öylesine allak-bullak olabilir ki, Allah korusun, insan mümin olarak sabahlamışken o günün akşamına kâfir olarak girer veya mümin olarak girdiği gecenin sabahına kâfir olarak çıkar. Bu, tam anlamıyla bir fitne ve kargaşa ortamıdır. Böyle bir zeminde kimse ne yaptığını, ne yapması lâzım geldiğini bilemez. Din gibi, iman gibi dünyalara değişilemeyecek kutsal değerler, küçük dünyevî karşılıklara satılır, peşkeş çekilir. Öz değerlere yabancı ve düşman sistemlerin hükmü altında kalınabilir. İşte bu noktada iman, işportaya düşmüş demektir; kafa, gönül ve evlerde irtidat havası esmeye başlamış demektir. Müslümanlar böylesine acılı günleri tarih boyu yer yer yaşaya-gelmişlerdir.

Sabah-akşam, iman-küfür arasında gelip gitmeye vesile olacak fitne ortamlarına düşmemek için daha önceden iyi işler işlemeye gayret etmek, iman uyanıklığının işareti ve tabii bir gereğidir

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Dine, imana sıkı sarılmak gerekir.
2. Durum kötüleşmeden, Müslümanlar güzel işler yapmakta birbirleriyle yarışmalıdır.
3. Âhir zamanda fitneler, gece karanlıkları gibi birbiri ardınca gelip duracaktır. Gelen gün, geçeni aratacaktır.
4. Dîni, dünyalık herhangi bir değere değişmek, bu işin en çirkin ve kötü sonucudur.
5. Kötüler ve kötülükler, ancak iyiler ve iyilikleri çoğaltmak ve desteklemek suretiyle önlenebilir.

EN ÜSTÜN SADAKA

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَيُّ الصَّدَقَةِ
أَعْظَمُ أَجْرًا ؟ قَالَ:
«أَنْ تَصَدَّقَ وَأَنْتَ صَاحِبُ شَيْخٍ خَشِيَ الْفَقْرَ ، وَتَأْمُلُ الْغِنَى ، وَلَا تُثْمِلُ
حَتَّى إِذَا بَلَغْتَ الْحُلُقُومَ. ... »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radiyallahu anh şöyle dedi:
Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e bir adam geldi ve şöyle dedi:
- Ey Allah'ın elçisi! Hangi sadakanın sevabı daha büyüktür?
Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de şöyle buyurdu:
- **"Güçlü-kuvvetliyen, sıhhatin yerindeyken, cimriliğin üzerinde, fakir düşmekten endişe etmekteyken, daha çok zengin olmayı düşlerken verdiğin sadakanın sevabı daha büyüktür. Canın boğaza gelmesine (hayır işini) bırakma."**⁶

Açıklamalar

Sevaptan başka herhangi bir karşılık beklemeden sırf iyilik niyetiyle yapılan hayır çeşitlerinin dinimizdeki ortak adı sadakadır. Sadaka denilince ilk anda aklımıza, çarşıda-pazarda dilenenlere verilen küçük maddî yardımlar gelir. Bunlar sadakanın yaygın fakat çok özel bir çeşididir. Aslında Allah rızâsı için yapılan her şey sadakadır. Güler yüz, tatlı sözden tutunuz

Açıklamalar

da aile mutluluğuna katkıda bulunmak düşünce ve niyetiyle erkeğin sofrada hanımının ağzına uzatacağı bir kaşık çorbaya varıncaya kadar her şey sadakadır. Ancak hadis-i şerifteki sadakadan maksat, maddî iyiliktir.

Birtakım beşerî duygu ve düşünceler, sosyal ve iktisadî beklentiler, endişeler ve umutlar insanın iyilik yapmasını etkiler. Peygamber Efendimiz, işte bütün bu duyguların canlı ve diri olduğu sırada yapılan iyiliğin “en üstün sadaka” olduğunu belirtmektedir. İyilik yapmayı hayatın son demlerine bırakmanın doğru olmadığına dikkat çekmektedir. İyilikte acele davranmanın gereğine ve isabetine işaret etmektedir.

Şartlar zorlaştıkça duygular aleyhte yoğunlaştıkça yapılacak iş ve iyilik daha da kıymet kazanır. Hadisimiz en üstün sadakayı bu çerçevede tarif etmiştir. O halde hayırda ve hayırlı işlerde acele davranmak demek, bir anlamda bu tür amelleri en son âna tehir etmemek demektir. Ölümünden sonra hayır yapılmasını vasiyet etmek, hukukî bir müessese olarak bazı ihmallerin telâfisine imkân verse bile, “üstün” nitelikli bir iş yapmış olma anlamına gelmez. “Üstün” nitelikli ameller, bizzat yükümlüsü tarafından yerine getirilenlerdir. Başkalarının takdir ve merhametine havale edilenler değil... Bu yüzden kim ne iyilik yapacaksa, tam bir niyet ve irade ile yapmalıdır. “Ne verirken elinle o gider seninle” sözü bu açıdan oldukça yerindedir. Geridekilerin geçmişleri adına yapacakları iyilikler, kendi iyilikleridir, geçmiştekilerin iyiliği değildir. O halde adımıza başkalarının yapacağı iyiliklere bel bağlamak yerine, bizzat kendimiz için nasıl bir iyiliği lâıyk görüyorsak onu kendimiz yapmalıyız.

Sadaka ve iyiliklerin önündeki en büyük engel, “fakir düşme endişesidir.” Onu da insana telkin eden şeytandır [bk. Bakara sûresi (2), 268].

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Hayatta, sıhhat ve âfiyette iken verilen sadaka, yapılan iyilik; hastalıkta ve hele hele ölüm döşeginde yapılacak iyilikten üstündür.
2. Hayır işlerinde acele etmeli, işi yarınlara bırakmamalıdır.
3. Halkımızın ifadesiyle “elin ermediği, gözün görmediği” bir zamanda iyilik yapmaya kalkmak, isâbetli bir hareket değildir.

İYİLİK BEKLEMEZ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ :
 « بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ سَبْعًا، هَلْ تَنْتَظِرُونَ إِلَّا فَقْرًا مُنْسِيًّا، أَوْ غَنِيًّا مُطْغِيًّا، أَوْ
 مَرَضًا مُفْسِدًا، أَوْ هَرَمًا مُفْنِدًا أَوْ مَوْتًا مُجْهِزًا أَوِ الدَّجَالَ،
 فَشَرُّ غَائِبٍ يَنْتَظَرُ، أَوِ السَّاعَةِ فَالسَّاعَةُ أَذَى وَأَمْرًا، »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resûlullah sal-lallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Yedi (engelleyici) şey(gelme)den önce iyi işler yapmakta acele ediniz. Yoksa gerçekten siz, unutturan fakirlik, azdıran zenginlik, (her şeyi) bozup perişan eden hastalık, saçma-sapan konuşturan ihtiyarlık, ansızın geliveren ölüm, gelmesi beklenen şeylerin en şerlisi Deccâl, belâsı en müthiş ve en acı olan kıyametten başka bir şey mi beklediğinizi sanıyorsunuz?”⁷

Açıklamalar

Fertler ve toplumlar için hayat, bir düz çizgiden ibaret değildir. Zik-zakları, pürüzleri, yazı-kış, hastalığı-sağlığı, gençliği-ihtiyarlığı vardır. Pek karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu sebeple fırsat elde iken yapılabilecek faydalı işleri ertelemek, akıllıca bir davranış değildir. Zira hadîs-i şerifte sayılan yedi engelleyiciden birine veya birkaçına birden takılmak kaçınılmazdır.

Açıklamalar

O halde bunca engelleyici hayat sahnesinde ilk fırsatta iyi işler yapmaya çalışmak bilinçli bir uyanıklık ve akıllılıktır.

Hayat gerçekleri göz önüne alınınca, hadisimizin ne kadar gerçekçi olduğu anlaşılacaktır. Hadiste sayılan yedi engelleyicinin özellikleri pek dikkat çekicidir:

Birçok şey gibi haram-helâl sınırlarını da unutturan fakirlik.

Sınır tanımaz bir azgınlığa sürükleyen zenginlik.

Hayatın, normal akışını bozan ve duyguları alt üst eden hastalık.

İleri-geri, saçma-sapan konuşturan ihtiyarlık.

Ansızın gelen ölüm.

En şerli ve tehlikeli kıyâmet alâmeti olan Deccâl.

Sıkıntısı ve acısı dayanılmaz kıyamet.

Resûl-i Ekrem Efendimiz'in iyilikleri geciktirmeden sür'atle işlemek konusundaki böylesine ciddi uyarılarda bulunması, ümmetin bu mevzu-daki kusurunun ciddi boyutlarda olduğunu göstermektedir. İslâm ülkelerinin ve Müslümanların günümüz dünyasındaki durumları, Peygamber Efendimiz'in ne kadar haklı olduğunu açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Birtakım engeller çıkmadan önce iyi işler yapmaya gayret etmek lâzımdır.
2. İnsanı hayır yapmaktan alıkoyabilecek engellerin başında fakirlik, zenginlik, hastalık ve ihtiyarlık gelmektedir.
3. Deccâl'in ortaya çıkışı, kıyamet alâmetlerindendir.
4. Kıyametteki elem ve acı, dünyadakilerden çok çok şiddetlidir.
5. Faydalı işlere karşı tembel davranmamak ve sonunda da pişman olmamak için, "hayra koşma"yı bir alışkanlık haline getirmek lâzımdır. Bu hem fertlerin hem de ümmetin kalkınma ve kurtulma çaresidir.

HAYÂ İMANDANDIR

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«الْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ ، أَوْ بِضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً : فَأَفْضَلُهَا قَوْلُ لَا إِلَهَ إِلَّا
اللَّهُ ، وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ ، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ »

Hadisin Türkçesi

Ebü Hüreyre radiyallahu anh'den rivâyet edildiğine göre Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“İman yetmiş (veya altmış) küsur özelliktir (şu’bedir). En yükseği, ‘Allah’tan başka ilâh yoktur’ demek; en aşağısı ise, eziyet veren şeyleri yoldan kaldırmaktır. Hayâ da imanın bir bölümüdür.”⁸

Açıklamalar

İmanın bir asıl yapısı (ki, o kalp ile tasdikdir) bir de o yapının dalları vardır. Hadiste iman ağaca benzetilmiş gibidir. Kur’ân-ı Kerîm’de de iman gerçeğini belirten söz, ağaca benzetilmiş ve şöyle buyurulmuştur:

“Güzel söz, kökü (yerde) sâbit, dalları gökte olan güzel bir ağaç gibidir. Ki o ağaç, Rabbinin izni ile her zaman yemişini verir. Allah, öğüt alsınlar diye insanlara böyle benzetmeler yapar” [İbrahim sûresi (14), 24]. İman kökü kalbde, dalları ise, insan davranışları olarak dışarıda yani hayatta olan bir tevhid ağacıdır. Rivayetlerdeki farklılığa göre bu dallar ya yetmiş veya altmış küsurdur.

8 Riyâzû’s-Sâlihîn, Hadis No: 127 (Müslim, İmân 58. Ayrıca bk. Buhârî, İmân 3; Ebû Dâvûd, Sünnet 14; Nesâî, İmân 16; Tirmizî, Birr 80; İmân 16; İbni Mâce, Mukaddime 9)

Açıklamalar

“İmanın şubeleri” ile ilgili genel çerçeveyi belirleyen hadîs-i şerîf, önümüze ilgi çekici bir çizgi koymaktadır. “Lâ ilâhe illallah” demekten, yoldaki eziyet veren şeyleri gidermeye kadar uzanan bu çizgi teori ile pratik, düşünce ile uygulama kısacası din ile dünya ayrılmazlığıdır.

Peygamber Efendimiz, kalpteki tevhid inancının sözlü ifadesi demek olan “Allah’tan başka ilâh yoktur” ikrarının en yüksek ve en üstün iman görüntüsü olduğunu söylüyor. Yoldan, eziyet veren şeyleri gidermenin de bu imanın yerine getirilmesi en kolay ve belki bir anlamda faydası en az olan belirtisi olduğunu ifade ediyor. Biri tamamen mânevî ve kalbi bir kabulün ifadesi; öteki, yoldan meselâ bir taşı kenara iteklemek gibi tamamen maddî ve fevkalâde kolay bir hareket... Ancak her ikisi de aynı iman gövdesinin dalları... İnsan davranışlarının iman ile ilgisi, din ile dünyanın birbiriyle olan birlikteliği ve madde-mâna kaynaşması herhalde ancak bu kadar belifi bir şekilde ortaya konulabilirdi..

Öte yandan “imanın şubeleri” olarak kitaplarımızda sayılan 77 özelliğin 30’u inançla, 47 tanesi ise dil ve beden ile yapılabilecek ibadetleri ve bunlara ilaveten aile ve toplum (âmme) hukukuyla alakalı konuları kapsamaktadır. Bunlar arasında yöneticiliği adâlet üzere yapmak, devlet başkanına itaat etmek, Allah yolunda cihada çıkmak... gibi tamamen yönetim ve devlet ile alâkalı olan hususlar da bulunmaktadır. Hatta utanma duygusunun bile imanın bir şubesi olduğunu hadisimizden öğrenmekteyiz. O halde bütün bunların ve iman ile ilgili diğer hadîs-i şeriflerin topluca ortaya koyduğu gerçek ve verdiği mesaj şudur: İslâm’da iman ile şu ya da bu şekilde alâkası olmayan herhangi bir davranış yoktur. Dolaşısıyla din-dünya ayrılığı gibi bir anlayış da kesinlikle mevcut değildir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İman, birbirinden farklı değerde de olsa birçok özellikten meydana gelmektedir. Bu özelliklerin herbirinin doğrudan doğruya iman ile ilgisi bulunmaktadır.
2. İslâm’da din ve dünya ayrılığı yoktur. Bunlar tam bir bütünlük içindedir.
3. İman şubelerinin her biri başlı başına bir hayır ve iyilik vesilesidir.
4. Hayır yollarının çokluğu, imanın şube sayısından da bellidir.
5. Hayâ, hayırdır, hayır getirir.

ABDESTİN GÜNAHLARDAN ARINDIRMASI

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
« إِذَا تَوَضَّأَ الْعَبْدُ الْمُسْلِمُ ، أَوْ الْمُؤْمِنُ فَعَسَلَ وَنَحَّه خَرَجَ مِنْ وَجْهِهِ كُلُّ
خَطِيئَةٍ نَظَرَ إِلَيْهَا بَعَيْنُهُ مَعَ الْمَاءِ ، أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ ، فَإِذَا غَسَلَ
يَدَيْهِ خَرَجَ مِنْ يَدَيْهِ كُلُّ خَطِيئَةٍ كَانَ بَطَشَتْهَا يَدَاهُ مَعَ الْمَاءِ أَوْ مَعَ آخِرِ
قَطْرِ الْمَاءِ ، فَإِذَا غَسَلَ رِجْلَيْهِ خَرَجَتْ كُلُّ خَطِيئَةٍ مَشَتْهَا رِجْلَاهُ مَعَ الْمَاءِ
أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ حَتَّى يُخْرِجَ تَقِيًّا مِنَ الذُّنُوبِ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Bir Müslüman (veya mümin) abdest aldığı zaman, yüzünü yıkar-ken gözleriyle işlediği günahlar abdest suyu (veya suyun son damlası) ile dökülür gider. Ellerini yıkadığında elleri ile işlediği günahlar abdest suyu (veya suyun son damlası) ile dökülür (öyle ki kişi bütün günah-lardan arınır ve tertemiz olur). Ayaklarını yıkadığında da, ayaklarıyla işlediği günahları abdest suyu (veya suyun son damlaları) ile akıp gider. Nihayet o Müslüman günahlarından tamamıyla arınmış olur.”⁹

Açıklamalar

Hadis-i şerif, ibadet hazırlıklarının da iyilik ve hayır yollarına dâhil olduğunu göstermektedir. Bu konuda kesin kanaat edinilmesi için hadiste ayrıntılı bilgi verilmektedir. İnsan yüzünde başka organlar da bulunmasına rağmen sadece gözlerden söz edilmesi, ya gözlerle işlenen günahların daha çok olduğundandır veya abdestte gözlerin içi yıkanmadığına göre, onlar-

Açıklamalar

la işlenen günahlar kalır mı endişesini ortadan kaldırmak içindir. Eller ve ayaklar da zikredilmek suretiyle, aslında abdest alan kimsenin bütün abdest organlarıyla işlemiş olduğu günahlardan, hatta bütün vücuduyla işlediği küçük günahlardan arındığı anlatılmıştır. Nitekim aynı konuda Müslim’de yer alan bir başka hadiste “Güzelce abdest alan kimsenin, tırnak altlarına varıncaya kadar bütün vücudundan günah izleri silinir” buyurulmaktadır.

Günahların, belli bir cisimmiş gibi dökülmesi, akıp gitmesi ya da çıkması, mecâzî bir anlatımdır. Maksat onların affedildiğini bildirmektir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Abdest pek faziletli bir ameldir.
2. Abdest gerek tıbbî gerekse mânevî yönden tam bir temizlik vesilesidir.
3. Allah Teâlâ’nın kullarına ikrâm ve lutfu pek boldur.

İBADETLELERLE ARINMAK

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«الصَّلَاةُ الْخَمْسُ، وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ، وَرَمَضَانُ إِلَى رَمَضَانَ مُكَفِّرَاتٌ
لِمَا بَيْنَهُنَّ إِذَا اجْتَنَبْتَ الْكَبَائِرَ»

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resûlullah sal-lallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Büyük günahlardan kaçınılması halinde, beş vakit namaz, iki cuma ve iki ramazan, aralarında (işlenecek küçük) günahlara kefârettir.”¹⁰

Açıklamalar

Bu hadisi-i şerifte ve benzeri rivayetlerde farz ibadetlerin, günahlardan arınma vesilesi oldukları müjdelenmektedir. Beş vakit namazın her biri, bir önceki ile arasındaki günahların, cuma namazı bir önceki cuma ile arasındaki günahların, ramazan orucu da bir önceki ramazan ile arasındaki günahların bağışlanmasına sebeptir. Tabii büyük günahlardan sakınmak şartıyla. Bu demektir ki, ibadetler günahları dezenfekte etmektedir. Nitekim Kur’ân-ı Kerim’de de “Size yasak edilen büyük günahlardan kaçınırsanız, kusurlarınızı örter ve sizi bir şerefli yere yerleştiririz” [Nisâ sûresi (4), 31] buyurulmuştur.

Açıklamalar

İbadetlerin böylesine bir hayır ve iyilik yolu olduğu unutulmamalı ve onları sürekli işlemek suretiyle devamlı pırıl pırıl olmaya ve öyle kalmaya gayret edilmelidir.

Geçen birkaç hadiste sayılanların tamamı, hatalara kefâret olacak nitelikteki iyilik ve hayırlardır. Bir anlamda hataların affı için her türlü tedbir alınmış ve kolaylıklar gösterilmiştir. İbadet ve tâatında devamlı olan mümin, bu ibadetleri sayesinde büyük bir ihtimalle hatalarından kurtulma imkânını bulacaktır. Kefâret olacak hata kalmamışsa, bu yapılanlar birer iyilik olarak kaydedilir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Büyük günahlardan uzak durmak lâzımdır.
2. İbadetler, küçük günahlara kefârettir.
3. Âbid (ibadete düşkün) Müslümanlar, günahlarından arınma bahtıyarlığına sahiptirler.

ÖNCÜ OLMA SORUMLULUĞU

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«مَنْ دَعَا إِلَى هُدًى كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ أُجُورِ مَنْ تَبِعَهُ لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ
مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا ، وَمَنْ دَعَا إِلَى ضَلَالَةٍ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ
تَبِعَهُ لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئًا»

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah sal-lallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“İnsanları doğru yola çağıran kimseye, kendisine uyanların sevabı gibi sevap verilir. Ona uyanların sevaplarından da hiçbir şey eksilmez. Başkalarını sapıklığa çağıran kimseye de, kendisine uyanların günahı gibi günah verilir. Ona uyanların günahlarından da hiçbir şey eksilmez.”¹¹

Açıklamalar

İrşad, doğru yolu gösterme, uyarmadır. Tevfik ise, doğru olan yola koyma, ona uygun hale getirmedir. Özellikle ilâhî yardıma, yani Allah Teâlâ'nın doğru yola iletmesine tevfik adı verilir. İslâmî edep sahibi büyüklerimizin “Allah tevfikini refik (kolay) eylesin” duası ne güzel bir temennidir!

İnsanların çağrıldığı hidâyet, Allah'ın hoşnut olduğu her hayrın ve iyiliğin adıdır. Kur'an, müttakiler için yani Allah'a en üstün derecede saygı duyanlar için bir

11 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 176 (Müslim, İlim 16. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Sünnet 6; Tirmizî, İlim 15; İbni Mâce, Mukaddime 14)

Açıklamalar

rehberdir. Allah'ın hidâyeti, özellikleri itibariyle sayılamayacak kadar çok olduğu gibi, çeşitleri itibariyle de öyledir. Kur'an insanları irşad ve onlara hakkı göstermek için nazil olmuştur. Dolayısıyla hak ile bâtılı, doğru ile yanlış bize Kur'an öğretir. Hakka uymak, doğru olanı yapmak bir hidâyet olduğu gibi, bâtıldan uzak durmak ve yanlışın peşinden gitmemek, hataya saplanmamak da bir kılavuzdur.

Hidâyet, sadece, hayrı ve iyiliği istemeye mahsustur. Meselâ, hırsıza ve uğursuza, yanlış yolda yürüyenlere delâlet ve öncülük etmek hidâyet sayılmaz.

Dalâlet, hidâyetin zıddıdır. Doğru yoldan bilerek veya yanlış olarak sapmaktır. Sapıklık, bazen gafletten, şaşkınlıktan doğar. Şaşkınlık devamlı olunca bu yolu alışkanlık haline getiren kişi felakte, yokluğa sürüklenir.

Dalâlet ehli yani sapıklar, çeşit çeşit olabilir. Bu sapıklık çeşitleri ve sapmadaki dereceleri Kur'an-ı Kerim'in pek çok âyetinde konu edilir. Kitap ehli olan Yahudi ve Hristiyanların sapıklıkları örneklendirilerek anlatılır. Müşriklerle ilgili âyetlerde kitap ehline kıyasla daha sert ifadelerin kullanılması dikkat çeker. Bunların yanında, "İnkâr edenler, Allah yolundan alıkoyanlar, şüphesiz derin bir sapıklığa sapmışlardır." [Nisâ sûresi (4), 167] âyetinde olduğu gibi, genelleme yapan Kur'an âyetleri de vardır.

Bu kısa açıklamalar, bir kimseyi hidâyete davet etmenin ve dalâletten kurtuluşuna vesile olmanın ne büyük bir nimet olduğunu açıkça göstermektedir. Çünkü hidâyete ulaşanlar, dünya ve âhiret mutluluğunu hak ederler. Buna vesile olanlar da onlarla birlikte sevap kazanırlar. Fakat onların sevaplarından hiçbir şey eksilmez.

İnsanları sapıklığa çağırıp onların hidayet yolundan çıkmasına sebep olanlar da, yanlış yapanlar bu sapıklık içinde kalıp günah işledikçe onların günahından pay alırlar.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İyi bir çağır açana, kıyamete kadar sevap, kötü çağır açana günah yazılır.
2. Kötü bir çağır açmak haramdır. Çünkü günahın devamlılığı haramdan dolayı olur.
3. Hayırlı veya kötü bir çağır açanla, o yolda yürüyenlerin sevap ve günahı aynıdır.
4. Dinimiz, hayra ve iyiliğe teşvik eder, şerden ve kötülükten de sakındırır.

SÜNNETE SARILMAK

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
كُلُّ أُمَّتِي يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ أَيْ « . قِيلَ وَمَنْ يَا أَبَايَ رَسُولَ اللَّهِ ؟
قَالَ:
« مَنْ أَطَاعَنِي دَخَلَ الْجَنَّةَ ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ أَيْ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'den rivâyet edildiğine göre Resûlullah sal-lallahu aleyhi ve sellem:

“İstemeyenler dışında, ümmetimin tamamı cennete girer.” buyurdu. Bunun üzerine:

- Ey Allah'ın elçisi, cennete girmeyi kim istemez ki? denildi. Pey-gamber Efendimiz:

- “Bana itaat edenler cennete girer, bana karşı gelenler cenneti istememiş demektir.” buyurdu.

Açıklamalar

Cennete girmeyi istemeyenleri iki sınıfta toplamak veya iki şekilde anlamak mümkündür. Adına “ümmet-i dâvet” denilen ve kendilerine İslâm tebliği ulaştırılan kimseler, bütün insanlar. Onlar şayet bu daveti kabul etmezler, yani Müslüman olmazlarsa, kâfir diye adlandırılırlar. Bir diğer grup ise, “ümmet-i icâbet” denilen ve İslâm'ı kabul etmiş olanlardır.

Açıklamalar

Müminler; örnek nitelikte olması gereken insanlardır. Fakat bunlar arasında Peygamber'in tebliğ ettiklerine uymayanlar ve dinin emirlerini gerektiği şekilde yerine getirmeyenler de vardır ki, onlar da âsi yani günahkâr kabul edilirler. Kâfir olanlar hiçbir şekilde cennete giremezler. Âsi, günahkâr kabul edilenler ise, cehennemde cezalarını çektikten sonra cennete girerler. Demek oluyor ki, günah imanı gidermez, fakat sahibini cehenneme sokar. Ancak bu cehennemde kalış, kâfirlerde olduğu gibi sürekli ve ebedî değildir.

Sahâbe-i kirâm, cenneti istemeyenlerin kimler olabileceğini merak edip şaşırdılar ve bunu öğrenmek istediler. Allah Resûlü'nün cevabı kısa, net ve kapsamlı oldu. Buna göre kendisine itaat eden cennete girecek, isyan eden ise cehenneme girmeyi istemiş olacaktır. Peygamber'e itaat, Kur'an ve Sünnet'e sınıksız sarılıp bağlanmayı içine alır ki, böyle hareket edenler mümin olarak cennete girerler. Peygamber'e isyan ise, ya tamamen İslâm'ı kabul etmemeyi ifade eder ki, o zaman bu âsi kişi kâfir olarak kalıp ebediyyen cehenneme girer veya Müslüman olduğu halde Allah'a ve Resûlü'nün emirlerine uygun hareket etmeyerek günahkâr olur, günahının cezasını çektikten sonra cennete girer.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber'e itaat etmek, cennete girmeye vesiledir.
2. Peygamber'e isyân, dini kabul etmemek anlamına geleceği için böylesi ebediyyen cehennemde kalır. İslâm'ı kabul ettiği halde günah işlemeye devam eden kimse cehenneme girer, ancak orada temelli kalmaz. Allah dilerse de bağışlar.

İSLAM'A DAVET METODU

عَنْ مُعَاذِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «إِنَّكَ تَأْتِي قَوْمًا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ ، فَادْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَنَّي رَسُولُ اللَّهِ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ ، فَأَعْلِمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ ، فَأَعْلِمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَعْيَانِهِمْ فَرُدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ ، فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ . وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ»

Hadisin Türkçesi

Muâz radiyallahu anh şöyle dedi: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem beni (yönetici olarak Yemen'e) gönderdi ve şunları söyledi:

“Sen kitap ehli olan bir topluma gidiyorsun, Onları, Allah’tan başka ilah olmadığına ve benim Allah’ın Resûlü olduğuma şahitlik etmeye dâvet et. Eğer onlar, bu dâvete uyup itaat ederlerse, Allah’ın kendilerine her bir gün ve gecede beş vakit namazı kesin olarak farz kıldığını bildir. Şayet buna da itaat ederlerse, Allah Teâlâ’nın, zenginlerinden alınıp fakirlerine verilmek üzere, kendilerine zekâtı mutlak surette farz kıldığını bildir. Buna da itaat edip uydukları takdirde, onların mallarının en gözde ve kıymetli olanlarını almaktan sakın. Mazlumun bedduasını almaktan da son derece çekin, çünkü onun bedduası ile Allah arasında bir perde yoktur.”¹³

Açıklamalar

Muâz İbni Cebel, sahâbe arasında önemli görevler üstlenmiş biri idi. Onun bu resmî görevleri, henüz genç yaşlarında iken, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem’ in emriyle başlamış, daha sonra da devam etmiştir. Muâz’ın, Yemen’e vali ve zekât âmili (devlet adına zekat toplayan memur) olarak gönderilmesini konu alan bu hadis, birçok fikhî ahkâma (hükümler) da temel teşkil eder.

13 Riyâzü’s-Sâlihîn, Hadis No:210 (Buhârî, Zekât 41, 63, Meğâzî 60, Tevhîd 1; Müslim, İmân 29, 31. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Zekât 5; Tirmizî, Zekât 6; Nesâî, Zekât 46; İbni Mâce, Zekât 1)

Açıklamalar

Tirmizi'nin rivayetinde belirtildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Muâz'ı Yemen'e gönderirken, kendisine şu soruları sorup cevaplarını almıştı:

- Yemen'de ne ile hüküm vereceksin?
- Allah'ın kitabı ile.
- Kitap'ta bulamazsan?
- Resûlullah'ın sünneti ile hüküm veririm.
- Sünnette de bulamazsan?
- Kendi reyimle (görüşümle) ichtihad ederim. Bunun üzerine Peygamber

Efendimiz:

"Resûlünün elçisini, Resûlünün hoşnud olduğu şeyde muvaffak kılan Allah'a hamdederim" buyurdular.

Bu hadiste sistemli bir biçimde gördüğümüz gibi, İslâm'a dâvet edilen toplumların veya fertlerin sadece kelime-i şهادet dil ile ikrar etmeleriyle yetinilmemekte, bu temel esası kabul ettikten sonra onun getirdiği ibadetlerin kabulü istenilmektedir. Burada sadece namaz ve zekât zikredilmiştir. Oruç ve hacın zikredilmemiş olması, İslâm'ın bu iki temelinin henüz o sırada farz kılınmadığı veya daha az öneme sahip olduğu gibi anlamlara gelmez. Çünkü oruç hicretin ikinci yılında, hac da hicretin dokuzuncu yılında, Muâz Yemen'e gönderilmeden bir kaç ay önce farz kılınmıştı. Dinin bir emrinin, bir tâlimatının önemsizliği de söz konusu olamaz.

O halde, Peygamberimiz, o zaman için, Yemenliler açısından daha mühim ve öncelikli olanları bildirmek istemiştir. Burada farz kılınış sırasına veya öncelikli farz sırasına göre bir sıralama söz konusu olmayıp, nelerin farz olduğunu ve yerine getirilmesi gerektiğini bildirip öğreten bir açıklama vardır. Ayrıca bu tâlimat, kelime-i şهادet getirip Müslüman olan bir kimsenin, dinin bütün emirlerini kabul etmiş sayılacağına da delili olmaktadır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Gayr-i müslimlerin ilk dâvet edilecekleri, kelime-i şهادet, Allah'dan başka ilah olmadığına ve Hz. Muhammed'in O'nun kulu ve resûlü olduğuna iman esasıdır.
2. Zenginlerin mallarından zekât vermeleri farzdır. Zekât, fakirlere ait bir haktır.
3. Malda, zekât dışında farz olan bir hak yoktur.
4. Gayr-i müslimlere ve dinen zengin sayılan Müslümanlara zekât verilmez.
5. Mazlumun duası ve bedduası Allah Teâlâ tarafından reddedilmez.
6. Devlet başkanı, valilerine nasihat ve tavsiyede bulunmak, Allah'dan korkmalarını istemek, zulümden sakındırmak gibi görevleri yerine getirmek zorundadır.

AKRABA ZİYARETİ

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«لَيْسَ الْوَاصِلُ بِالْمُكَافِي وَلَكِنَّ الْوَاصِلَ الَّذِي إِذَا قُطِعَتْ رَحْمَتُهُ وَصَلَّهَا»

Hadisin Türkçesi

Abdullah İbni Amr İbni Âs'dan rivayet edildiğine göre Peygamber salallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Akrabasının yaptığı iyiliğe aynıyla karşılık veren, onları koruyup gözetmiş sayılmaz. Akrabayı koruyup gözetken adam, kendisiyle ilgili kestikleri zaman bile, onlara iyilik etmeye devam edendir.”¹⁴

Açıklamalar

İyilik etmenin başlıca üç şekli vardır:

Birincisi, iyiliğe iyiliktir. Yapılan bir iyiliğe en azından teşekkür etmek, insanın en tabii görevidir. Bundan daha değerlisi, iyiliğe benzeri bir iyilikle karşılık vermektir.

İkincisi, karşılık beklemeden iyilik etmektir. Böyle davrananlar birinci basamaktakilerden daha üstün kimselerdir.

Üçüncüsü de kötülük edene iyilik etmektir. İyiliklerin en değerlisi budur. Zira:

14 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No:324 (Buhârî, Edeb 15. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Zekât 45; Tirmizî, Birr 10)

Açıklamalar

İyiliğe iyilik her kişinin kârıdır.

Kötülüğe iyilik er kişinin kârıdır.

Er kişinin kârı olduğu için de, kötülük edene iyilik edenler pek azdır.

Efendimiz bu hadîs-i şerifte, akrabalık bağlarına değer vermeyen kimselerle ilgiyi büsbütün kesmemeyi tavsiye ediyor. Böyle bir akrabanın kötülüğüne iyilikle, kabalığına incelikle, hayırsızlığına hayırlı ve faydalı olmakla cevap vermek gerektiğini belirtiyor.

Aramızda akrabalık bağı bulunmayan kimselerin iyiliğine iyilikle karşılık vermek bir insanlık görevidir. Akrabamızın yaptığı iyiliğe yine aynı şekilde bir iyilikle karşılık vermenin hiçbir ayrıcalığı ve üstün yanı yoktur. Akraba olmanın gereği onlara daha iyi davranmak, iyiliklerine fazlasıyla karşılık vermektir. Onlar bizim nezâketimize kabalıkla, candan davranışımıza ilgisizlikle cevap verseler bile, akrabalık bağını koparmamaya gayret etmeliyiz. Resûl-i Ekrem Efendimiz'in bizden istediği budur.

Kabalıklara aynı davranışla cevap verenler, kaba dedikleri kimselerden farklı olmadıklarını göstermiş olurlar. Hâlbuki Allah Teâlâ bu gibi durumlarda bizden farklı davranış beklediğini şöyle belirtiyor:

"İyilikle kötülük bir olmaz. Kötülüğü en güzel davranışla önle. O zaman seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, candan bir dost gibi olur" (Fus-silet sûresi (41), 34).

Resûl-i Ekrem Efendimiz Ukbe İbni Âmir'e bazı ahlâk esasları tavsiye etmişti. Bunlardan konumuzla ilgili olanları alalım ve iyi insanın bazı özelliklerini görelim:

"Seninle ilgisini kesenden sen ilgini kesme!

Sana vermeyene sen ver!

Sana kötülük edeni bağışla!" (Ahmed İbni Hanbel, Müsned, IV, 148, 158).

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Yapılan her işte Allah rızasını ön plânda tutmalı, kimseden bir karşılık beklememelidir.
2. Akrabaya iyi davranmalı, onlara faydalı olmaya çalışmalıdır.
3. Akrabanın iyiliğine aynen karşılık vermek yeterli değildir. İnsan akrabasından gördüğü iyiliğe fazlasıyla karşılık vermelidir.
4. Mükemmel insan, akrabasıyla hiçbir şekilde ilgisini kesmeyen kimsedir.

MÜSLÜMANIN EVLİLİKTE ÖNCELİĞİ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
« تَنْكَحُ الْمَرْأَةُ لِأَرْبَعٍ: لِمَالِهَا ، وَلِحَسَبِهَا ، وَلِجَمَالِهَا ، وَلِدِينِهَا ، فَاظْفَرْ بِذَاتِ
الدِّينِ تَرِبْتَ يَدَاكَ »

Hadisin Türkçesi

Ebü Hüreyre radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Bir hanımefendi ile dört sebepten biri için evlenilir: Malı, soyu, güzelliği ve dindarlığı. Sen, dindar olanı seç. (Aksi halde) sıkıntıya düşersin.”¹⁵

Açıklamalar

Dost ve arkadaş seçerken iyileri ve hayırlı kimseleri tercih etmeyi tavsiye eden Sevgili Peygamberimiz, kişinin bir hayat boyu beraber olacağı eşini seçerken de aynı noktaya dikkat edilmesini tavsiye etmektedir. Hiç kuşkusuz eş seçimi, dost seçiminden çok daha önemlidir. İnsanın en çok etkisinde kaldığı kişilerin başında eşi gelir. Böyle olunca dünya ve ahiret mutluluğu peşinde olanlar için eş seçimi, iyilerle beraber olma niyetinin ilk ve en ciddi göstergesidir. Eş seçiminde dikkatli davranmayanın dost seçiminde dikkatli olacağını düşünmek mümkün değildir.

¹⁵ Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No:365 (Buhârî, Nikâh 15, Müslim, Radâ 53. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Nikâh 2; Nesâî, Nikâh 13; İbni Mâce, Nikâh 6)

Açıklamalar

Hadisimiz, toplumdaki bir gerçeği tespit etmektedir. Hemen hemen her devirde evlenecek kimselerin eş seçiminde ölçüleri aynıdır: Güzellik, soy-sop, mal ve dindarlık... Önce gerçeği böylesine ortaya koyan Sevgili Peygamberimiz, bütün sonuçlarıyla birlikte meseleyi değerlendirdikten sonra, "Sen dindar olanını seç!" tavsiyesinde bulunmaktadır.

Aile kuruluşunda hemen her toplum kesiminde dikkate alınan, eşin malı, soyu-sopu, güzelliği ve dindarlığı gibi hususlar arasında, ilk üçünün sona ereceği, ya da geçerliliğini kaybedeceği zamanlar olabilir. Mal biter ya da bir felâketle yok olup gider. Güzellik, geçicidir, günün birinde ortadan kalkar. Soy-sop, hasep-nesep bu da hiç akla gelmedik sıkıntılara vesile olabilir. Eşler arasında huzursuzluğa yol açabilir. Tarafsız ve etraflıca düşünüldüğü zaman, dinî duygu ve iman gücünün, yani dindarlığın, sürekli mutluluk ve olumluluk kaynağı olduğu anlaşılabacaktır.

Çoğu kimse dindarlığı, zor zamanlarda, kara günlerde aranan, mutluluk anlarında kendisine o kadar ihtiyaç duyulmayan bir nitelik sanmaktadır. Oysa dindarlık tasa ve kıvanç zamanlarında, her zaman her yerde ve her türlü şart altında etkisi büyük, insanı kulluk çizgisinde tutabilen, olayları ve dünyayı inançlara göre değerlendirme imkânı veren üstün ve her zaman geçerli bir meziyettir.

Hayat, sevinçler ve üzüntüler halinde devam ettiğine göre, her halde ve her olayda dindarlığa ihtiyaç olacaktır. Bu sebeple, dindar bir eşin tercih edilmesi, hayatta kulluk çizgisinde yıkılmadan devam edebilmenin ve çevreye yararlı olabilmenin ilk ve temel şartıdır. Giderek zorlaşan hayat şartları içinde daha dindar insanlara ve onların meydana getirdiği ailelere ihtiyaç olduğu gün gibi âşikârdır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Dindar eş seçmek, Müslümanca bir hayat yaşayabilmenin ve mutluluğun temel şartıdır.
2. Hz. Peygamber, toplumdaki eğilim ve gerçekleri görür ve onlar için den Müslümanlar için en faydalı olanı tavsiye ederdi.
3. Ümmetinin mutluluğu, Hz. Peygamber'e de mutluluk verirdi.
4. İyi insanlarla beraber olabilme ilkesi, eş seçme, aile kurma ve arkadaş seçimi ile başlamalıdır.
5. Aile, sadece dünya hayatıyla ilgili bir yaşam biçimi değildir. Onun olumlu olumsuz sonuçları âhirete de uzanır.

ALLAH'IN RAHMETİ SINIRSIZDIR

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ الْخَلْقَ، كَتَبَ فِي كِتَابٍ، فَهُوَ عِنْدَهُ فَوْقَ الْعَرْشِ: إِنَّ رَحْمَتِي تَغْلِبُ عَذَابِي.»

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resûlullah salallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Allah varlıkları yarattığı zaman, kendi katında arşın üstünde bulunan kitabına, “Rahmetim gerçekten gadabıma gâlibtir” diye yazmıştır.”¹⁶

Açıklamalar

Rahmet, sevâbın kula ulaştırılmasını anlatır. Gadab, kulun haketmesinden dolayı, Allah Teâlâ tarafından cezalandırılması demektir. Allah'ın rızâsı da gadabı da irâde sıfatıyla ilgilidir. İtaatkâr kuluna sevap vermek dilerse, buna rızâ; âsi kuluna azâb vermek dilerse, buna da gadab denilir. Rahmetin öncelik ve üstünlüğünden maksat, onun çokluğu ve yaygınlığıdır. Bu demektir ki, Allah Teâlâ'nın kulları hakkında hayır, nimet ve sevap verme irâdesi; şer, intikam ve azâbetme irâdesinden daha çok ve yaygındır.

16 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 420 (Buhârî, Tevhîd 15, 22, 28, 55, Bed'ül-halk 1; Müslim, Tevbe 14-16. Ayrıca bk. İbnî Mâce, Zühd 35)

Açıklamalar

Bu mânayı bazı ilim adamları “Rahmet, Allah Teâlâ’nın zâtının gereğidir, gadab ise, kulun kusuruna bağlıdır” diye açıklamışlardır.

Nasıl açıklanırsa açıklansın, hadisimizin ortaya koyduğu gerçek, “Rahmetim her şeyi kuşatmıştır” [A’râf sûresi (7), 156] âyetinde ifade buyrulduğu gibi, yüce Rabbimizin rahmetinin, gadabını aşmış olduğudur. Bu da günahkâr kullar için son derece büyük bir ümit kaynağıdır. O’nun engin rahmetini ummak için bundan daha büyük bir müjde mi olur?

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Allah’ın rahmeti gadabını aşkındır.
2. “Her şeyi kuşatmış olan” rahmet-i ilâhîden yararlanabilmek için ondan asla ümit kesmemek gerekir. Nitekim Yüce Rabbimiz, “Allah’ın rahmetinden asla ümit kesmeyiniz” [Zümer sûresi (39), 53] buyurmaktadır.
3. Kul, Allah’ı nasıl düşünürse, Allah ona öyle tecelli eder. Allah’ın bize rahmetiyle tecelli edeceğini düşünmek, ayrıca bir kurtuluş umududur.

ALLAH'IN KULLARI ÜZERİNDEKİ HAKKI

عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : كُنْتُ رِدْفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى حِمَارٍ فَقَالَ :

« يَا مُعَاذُ هَلْ تَدْرِي مَا حَقُّ اللَّهِ عَلَى عِبَادِهِ ، وَمَا حَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ ؟ قُلْتُ : اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ . قَالَ : « فَإِنَّ حَقَّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوهُ ، وَلَا يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ، وَحَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ أَنْ لَا يُعَذِّبَ مَنْ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا أُبَشِّرُ النَّاسَ ؟ قَالَ : « لَا تَبَشِّرْهُمْ فَيَتَكَبَّرُوا »

Hadisin Türkçesi

Muâz İbni Cebel radiyallahu anh şöyle dedi:

Ben, merkeb üzerinde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in tergisinde idim.

Hiz. Peygamber:

- "Ey Muâz! Allah'ın kullar üzerinde, kulların da Allah üzerinde ne hakkı vardır, bilir misin?" buyurdu. Ben:

- Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dedim. Bunun üzerine Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

- "Allah'ın, kulları üzerindeki hakkı, onların sadece Allah'a kulluk etmeleri ve hiçbir şeyi O'na ortak tutmamalarıdır. Kulların da Allah üzerindeki hakkı, kendisine hiçbir şeyi ortak tutmayan(lar)a azâb etmemesidir." buyurdu. Ben hemen:

- Ey Allah'ın Resûlü! Bunu insanlara müjdeleyeyim mi? dedim.

- "Müjdeleme, onlar buna güvenip tembellik ederler." buyurdu.¹⁷

Açıklamalar

Muâz İbni Cebel -Allah ondan razı olsun- Resûlullah'ın tergisine binme ve ondan özel bazı bilgiler edinme imkân ve şerefine nâil olan sahâbî-

17 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 427 (Buhârî, Cihâd 46; Müslim İmân 48, 49. Ayrıca bk. Buhârî, Libâs 101, İstîzân 30, Tevhîd 1; Tirmizî, İmân 18)

Açıklamalar

lerdendir. Resûlullah, tergisine aldığı sahâbîlerine yolda giderlerken bir şeyler öğretirdi. Bu kez de Hz. Muâz'a "Allah'ın, kullar; kulların da Allah üzerindeki hakkının ne olduğunu" öğretmiştir.

Kulların yalnızca Allah'a kulluk edip O'na hiçbir şeyi ortak koşturmamaları Allah'ın kullar üzerindeki hakkıdır. Bu, kullar üzerine vâcip ve lâzım bir haktır. Kulların böyle davranmaları halinde Allah Teâlâ'ya vâcip olmaksızın lâıyk olan da onlara azâb etmemesidir. Çünkü bizim inancımıza göre hiçbir şey Allah'a vâcip değildir. Yani kimse onu bir şeye mecbur ve mahkûm edemez.

Hz. Muâz'ın, bu büyük müjdeyi, halka duyurmak için istediği izni, Efendimiz, "Ona güvenip kendilerine düşen görevlerini ihmal ederler" gerekçesiyle vermemekle beraber, daha sonraki bazı gelişmeler üzerine Muaz bu olayı haber vermek zorunda kalmıştır. Burada Muâz'ın, bir yasağı çiğnemesi söz konusu değildir. O zamanlar henüz Müslüman olmuş bazı kimselerin bu işi yanlış anlaması endişesi vardı. İslâm, gönüllere iyice yerleştikten sonra, bir gerçeğin gizlenmemesi, bir bilginin zayı' olmaması için bu olay duyurulmuş ve çok da güzel olmuştur.

Kul için ümit, kulluk görevinin mümkün olduğunca yerine getirilmemesinden sonra bir anlam ifade eder. Kulluk dışında kalarak, Allah kullarına ait ümidi paylaşmaya kalkışmak kimseye bir şey kazandırmaz.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Şirkten uzak durup kulluk görevini yerine getiren Müslümanlara Allah azap etmeyecektir.
2. Ümit yüklü müjdelere güvenerek asıl görevimiz olan kulluğu ve güzel işleri aksatmamak gerekir.

ALLAH BİZİMLE BERABERDİR

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ :
 « قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي ، وَأَنَا مَعَهُ حَيْثُ يَذْكُرُنِي ،
 وَاللَّهُ أَفْرَحُ بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ مِنْ أَحَدِكُمْ يَجِدُ صَالَتَهُ بِالْفَلَاةِ ، وَمَنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ
 شِبْرًا ، تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا ، وَمَنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ ذِرَاعًا ، تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ بَاعًا ، وَإِذَا
 أَقْبَلَ إِلَيَّ يَمْشِي ، أَقْبَلْتُ إِلَيْهِ أَهْزُولُ »

Hadisin Türkçesi

Ebü Hüreyre radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: Azîz ve celîl olan Allah, “**Ben, kulumun beni düşündüğü gibiyim; beni andığı (her) yerde, onunlayım (rahmet ve yardımım onunla beraberdir)**” buyurmuştur.

Allah’a yemin ederim ki Allah’ın, kulumun tevbe etmesinden dolayı duyduğu hoşnutluk, herhangi birinizin ıssız çölde kaybettiği devesini bulduğu zamanki sevincinden daha büyüktür.” (Nitekim Allah şöyle buyurmuştur):

“Bana bir karış yaklaşıp bana bir arşın yaklaşıp, bir arşın yaklaşıp bana bir kulaç yaklaşıp. Bana yürüyerek gelene ben koşarak giderim.”¹⁸

Açıklamalar

Kul olarak bizler Allah’ı rahmetiyle de azâbıyla da anabiliriz. Bu konuda her hangi bir mâni yoktur. Ancak, Allah Teâlâ, kulu kendisini nasıl düşünüyor, ona nasıl muamele edeceğini tasavvur ediyorsa, o kuluna öyle tecelli eder. Allah’dan hayır, rahmet ve lütuf göreceği umudunu taşıyan ve bu uğurda mümkün olduğunca kendi yükümlülüklerini yerine getiren

18 Riyâzü’s-Sâlihîn, Hadis No: 441 (Buhârî, Tevhîd 15, 35, 55; Müslim, Tevbe 1, Zikir 2, 19. Ayrıca bk. Tirmizî, Zühd 51, Daavât 131; İbni Mâce, Edeb 58)

Açıklamalar

kişi, Allah'ı beklediği gibi bulacaktır. Aksini bekleyen de öyle bulacaktır. O halde boş bir avunma, aldanma ve kuruntuya kapılmadan Rabbimiz hakkında güzel zanda bulunmak, rahmetiyle tecelli edeceğine inanmak gerekmektedir.

Zan, yerine göre tereddüt ve kararsızlık, yerine göre de kesin bilgi ve kanaat ifade eder. Burada söz konusu olan, yakînî bilgi yani kesin kanaat anlamındaki zandır. Allah Teâlâ'nın kullarını yanıltmayacağı, ümitsiz bırakmayacağı gerçeği, O'na karşı beslenecek hüsnüzannın tam bir kanaat anlamına geldiğinin en açık delili ve dayanağıdır.

"Ben, kulumun beni düşündüğü gibiyim" demek, ben kendisine ben-den beklediği şekilde muamele ederim, demektir. Maksat insanı ümitli olmaya teşviktir. Yani burada zan, zayıf bir ihtimali değil, tam bir güven beslemeyi ifade etmektedir.

Allah hakkında beslenecek böylesine bir kanaat, kulun tevhid inancını iyice içine sindirdiği anlamına gelecektir. Bu durumdan sonra da kulun istekleri reddedilmeyip kabul edilecektir. Nitekim bir başka hadîs-i kudsîde, "Kulum, kendisini sorgulayacak ve günahları bağışlayacak bir Rabbi olduğuna kesin kanaat getirdiği, bu gerçeği bildiği zaman, ben onu bağışlarım" buyurulmaktadır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Kul Allah'ı nasıl bilir ve O'ndan kendisine nasıl muamele etmesini beklerse, Allah da ona öylece muamele eder.
2. Allah'ın rahmetiyle tecelli ve muamele edeceği ümidini taşımak, O'nun hakkında böylece hüsnüzan beslemek teşvik edilmektedir.
3. Boşu boşuna avunmak ve aldanmak değil, gücünün yettiğince kul-luk yapıp sonra da ilâhî rahmeti ümit etmek tam anlamıyla hüsnü zan demektir.

ARŞIN GÖLGESİNDEKİ İNSANLAR

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: « سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ: إِمَامٌ عَادِلٌ، وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللَّهِ تَعَالَى. وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ بِالْمَسَاجِدِ. وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ. اجْتَمَعَا عَلَيْهِ. وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ، وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ. فَقَالَ: إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ. وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ. وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ. »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resûlullah sal-lallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: **“Başka bir gölgenin bulunmadığı Kıyamet gününde Allah Teâlâ, yedi sınıf insanı, arşının gölgesinde barındıracaktır:**

- Âdil devlet başkanı,
- Rabbine kulluk ederek temiz bir hayat içinde serpilip büyüyen genç,
- Kalbi mescidlere sevgi ile bağlı Müslüman,
- Birbirlerini Allah için sevip birliktelikleri ve ayrılıkları Allah için olan iki insan,
- Güzel ve mevki sahibi bir kadının gayr-i meşru çağrısına “Ben Allah’tan korkarım” diye yaklaşmayan yiğit,
- Sağ elinin verdiğini sol elinin bilemeyeceği kadar gizli sadaka veren kimse,
- Tenhâda Allah’ı anıp gözyaşı dökken kişi.”¹⁹

Açıklamalar

Yedi mutlu kişiyi ya da yedi güzel adamı tanıtan hadîs-i şerîfte öncelikle üzerinde durulması gerekli bazı ifâdeler bulunmaktadır. Bunlardan birisi “zıllullah= Allah’ın gölgesi” ifâdesidir. Allah Teâlâ’nın gölgesi olamayacağına göre, bundan maksat, ya Kâbe’ye “beytu’llah = Allah’ın evi” denilmesi gibi bir şereflendirme veya arşının gölgesi yahut Allah Teâlâ’nın sağlayacağı bir güvenliktir. Nitekim hadîs-i şerîfin bazı rivâyetlerinde açıkca “Allah, onları arşının gölgesinde barındıracaktır” buyurulmuştur. Bütün bu ifâdelerle Allah Teâlâ’nın o kullarını, âhiretteki sıkıntılardan rahmetiyle koruyacağı anlatılmaktadır.

Öte yandan Allah’ın gölgesinde barınacak insanlar sadece bu yedi sınıftan ibâret değildir. Zira başka hadislerde önemli niteliklere sahip bazı kişiler daha sayılmıştır (Meselâ bk. Müslim, Zühd 74, Birr 38; Tirmizî, Büyû’ 67; İbn Mâce, Sadakât 14). Bu hadiste yedi kimsenin zikredilmiş olması, diğer rivâyetlerde zikredilen bahtiyarları bu mutluluktan asla mahrum bırakmaz.

Hadisimizdeki bu yedi sınıf insanı ayrı ayrı tanıtmadan önce bir hususa daha işâret etmemiz uygun olacaktır. Âhirette, Allah’ın himâyesine kavuşacakları bildirilen insanların vasıflarına şöyle bir göz atılınca, her birinin, büyük güçlükleri göğüslemiş, hemen hemen aynı seviyede “zor”u başarmış kimseler oldukları, hepsinin birçok dâhilî ve hâricî engellere rağmen, soylu bir mücâdele vermiş oldukları anlaşılmaktadır. Yani hepsinin ortak özelliği, kullukta sevgiye dayalı kahramanlıklarıdır. Ödülleri de ona göredir: Kıyametin o dehşetli ortamında ilâhî koruma altında olmak...

Şimdi hadisimizin haber verdiği yedi güzel insanı tek tek kısaca tanıyalım:

Âdil devlet başkanı: Müslümanların yönetimini üstlenmiş kişi demektir. Müslümanlar dünyada onun himâyesinde, bir başka ifâdeyle gölgesinde bulunmuşlardır. Bu sebeple böyle bir yöneticinin âhirette göreceği karşılık da yaptığına uygun olarak ilâhî koruma altında olmaktır. Âdil devlet başkanı, diğerlerinden üstün olduğu için birinci sırada zikredilmiştir. Çünkü devlet başkanının himâyesi onların hepsini içine alır.

Allah’a kulluk içinde serpilip büyüyen genç: Gençlik yıllarını ibadetle dindâr bir çizgide geçiren genç, nefsinin Allah’ın emirlerine muhâlefetten

Açıklamalar

korumuş, hevâ ve heveslerin, şehvî duyguların dizginlenmesi güç arzuların etkisine karşı koyup kulluğa sarılmıştır. Bu, ondaki derin Allah saygısının delilidir. Zira Allah'ın emirlerine sarılıp günahlardan kaçınmak büyük bir fazilettir. Hele bu, gençlik yıllarında gerçekleştirilmişse, her türlü takdirin üstündedir.

Kalbi mescidlere sevgi ile bağlı Müslüman: Kalbi sanki mescide asılmış kandil gibi, sürekli mescidle ilgili olan, mescidlere devamda kusur etmeyen, Allah'ın evi demek olan mescidleri ve oralarda bulunmayı seven kişi, mescidlerle ilgilenmek suretiyle Rabbine olan sevgisinde devamlılığını göstermiş demektir. Bunun karşılığı olarak da âhirette arşın gölgesinde barındırılacaktır.

Birbirlerini Allah için sevip; buluşmaları ve ayrılmaları Allah için olan iki insan: Allah rızâsı için birbirlerini seven, başka hiçbir maksat taşımayan, bir araya gelmeleri Allah için, şayet ayrılacaklarsa ayrılıkları yine Allah için olan yani bir arada iken de ayrı iken de Allah için duydukları sevgiyi muhâfaza eden iki insan, sanki bir anlamda yekdiğerini Allah'ın emirlerine muhâlefetten korumaktadır. Zira mümin müminin aynasıdır. Onların birbirlerini Allah için sevmeleri ve dostluklarını bu çizgide birbirlerine yardımcı olarak geçirmeleri, âhirette her ikisinin birden ilâhî koruma altına alınmaları ile ödüllendirilecektir. O halde sevgimize ve sevdiklerimize bu açıdan iyice dikkat etmeliyiz.

Güzel ve mevki sahibi bir kadının gayr-i meşru davetine “Ben Allah’tan korkarım” diye yaklaşmayan yiğit: Böylesine bir davete içinden veya açıkça “Ben Allah’ın emrine muhâlefet etmekten veya O’nun azabından ve gazabından korkarım” diyerek yaklaşmayan, nefsinin koruyan kişi gerçekten büyük bir yiğitlik göstermiştir. “Allah’tan korkan kurtulmuştur” müjdesi gereği onun da ödülü âhiretteki sıkıntılardan kurtulmaktır. Bu husus, her türlü gayr-i meşrû kadın-erkek ilişkilerinin kitle iletişim ve haberleşme vasıtalarıyla yaygınlaştırılmaya çalışıldığı günümüzde çok daha büyük önem arz etmektedir.

Sağ elinin verdiğini sol elinin bilemeyeceği kadar gizli sadaka veren kimse: Allah için verdiği sadaka ve yaptığı iyilikleri mümkün olduğunca gizli yapan, gösteriş ve riyâdan uzak kalmaya çalışan kimse, Allah'ın rızâsı-

Açıklamalar

nı her şeyin üstünde tutmuş demektir. Bunun karşılığı da, âhirette ilâhî korumaya mazhar kılınmak suretiyle o kişinin faziletinin açığa çıkarılmasıdır. Bu, gıpta edilecek bir durumdur.

Tenhâda Allah'ı anıp gözyaşı dökken kişi: İnsanlardan ve gözlerden uzak, kimsenin bulunmadığı ortamlarda Allah'ı anarak gözlerinden sevgi yaşları dökülen kimse, çoğu insanın başaramadığı bir kulluk çizgisini yakalamış demektir. Onun bu samimi ve gizli kulluğunun karşılığı da mahşer yerinde ilâhî koruma altına alınmak suretiyle, herkesin gözü önünde ödüllendirilmesidir. Böyle bir ödüllendirmeyi kim istemez. Yüce Rabbimiz cümlemize nasip eylesin.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Allah Teâlâ, kullarının sadece kendi rızasına yönelik amellerinden hoşnut olur ve onları, kimseden yardım alma imkânının bulunmadığı yerde himâyesine alır.
2. Hadîs-i şerîfte sayılan yedi sınıf insanın vasıfları ve yaptıkları, örnek alınacak üstün nitelikli işlerdir.
3. Her güzel ve makbul işin temelinde, sevdiğini Allah için sevmek gibi bir üstün meziyet bulunmaktadır.
4. Gönülleri, Allah sevgisi, Allah için sevmek, Allah için buğzetme duygusuyla diri tutmak lâzımdır.
5. Allah korkusuyla gözyaşı dökmek âhirette Allah Teâlâ'nın arşının gölgesinde barınma mutluluğuna kavuşma yollarından biridir.
6. İbadet ederek büyüyen, ibadetle iman ve ahlak bakımından olgun hâle gelen ve Allah rızası için yaşayan gençler, hadisteki "arşın gölgesindeki gençler"dir.

DÜNYAYA GÖNÜL VERMEMEK: ZÜHD

عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ :
« مَا ذُنُوبَانِ جَائِعَانِ أُرْسِلَا فِي عَمٍّ يَأْفَسِدُ لَهَا مِنْ حِرْصِ الْمَرْءِ عَلَى الْمَالِ
وَالشَّرَفِ لِدِينِهِ »

Hadisin Türkçesi

Kâ'b İbni Mâlik radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Bir koyun sürüsünün içine salıverilmiş iki aç kurdun o sürüye verdiği zarar, mala ve mevkiye düşkün bir adamın dinine verdiği zarardan daha büyük değildir.”²⁰

Açıklamalar

Peygamber Efendimiz, çok kere, bir konuyu daha etkili ve insan zihninde yer edecek biçimde anlatmak için benzetmeler yapıp misaller vermiştir. Bu hadislerinde de aynı yola başvurmak suretiyle, hırslı ve dünyalığa çok düşkün kimselerin dine vereceği zararı, aç kurtların sürüye vereceği zarara benzetmiştir. Kurt zaten tabiatı icabı çok hırslı ve yırtıcı bir hayvandır. Bir de aç olunca, hırsının ve yırtıcılığının ne ölçüde artacağı ve ne kadar zararlı olacağı tahmin edilebilir. Bu nitelikte iki kurt, bütün sürüyü parçalayıp perişan eder.

Açıklamalar

Mala mülke, servete ve zenginliğe, dünyalık mevki ve makama düşkün ve hırslı olan, bunları elde edebilmek ve onlara kavuşmak için her çareye başvurmayı göze alan bir insanın, hiçbir mânevî ve ahlâkî değer ölçüsü tanımayacağı ortadadır. Böyle bir kimse gözünü hırs bürüyen en yırtıcı bir hayvandan daha zararlı hale gelebilir. Çünkü hayvan, akı ve idraki ile değil, içgüdüleriyle hareket eder. Gözünü dünya hırsı kaplamış, gönlüne dünyalık sevgisi hâkim olmuş bir kimse, sanki birtakım insânî niteliklerinden soyutlanmış gibidir. Bu sebeple İslâm âlimleri ve özellikle meşhur sûfiler, dünya hırsını bütün kötü huyların kaynağı kabul ederler.

Bu sayılanlar bütün insanlar için kötü bir özellik ise de, dindar olduklarını söyleyenlerde daha büyük bir noksanlık ve dindar olma iddiasına yakışmayan bir haldir. Çünkü din, kendisine inananlardan her şeyden önce fedakârlık ve feragat ister. Dünya hırsıyla dolu bir insanın bu güzel hasletlere hakkıyla sahip olması düşünülemez. Böyle bir kimse, dinini dünyalık elde etmeye vesile kılabilir.

İşte böyle kimselerin dine vereceği zarar, aç kurtların bir koyun sürüsüne vereceği zarardan daha büyüktür.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Dünya malına, servet ve zenginliğe, mevki ve makama düşkünlük dinimizde hoş karşılanmayan kötü huylardandır.
2. Mala mülke, mevki ve makama karşı hırslı olmak insanın hem dindarlığına hem de dinine zarar verir.

YEME VE İÇMEDE ÖLÇÜLÜ OLMAK

عَنْ أَبِي كَرِيمَةَ الْمِقْدَامِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ :

« مَا مَلَأَ آدَمِيَّ وَعَاءً شَرًّا مِنْ بَطْنِهِ ، يُحَسِبُ ابْنُ آدَمَ أَكَلَاتٍ يُقَمَّرَنَّ صُلْبُهُ ، فَإِنْ كَانَ لَا مَحَالَةَ ، فَتُلُتْ لِطْعَامِهِ ، وَتُلُتْ لِسَرَابِهِ ، وَتُلُتْ لِنَفْسِهِ . »

Hadisin Türkçesi

Ebû Kerîme Mikdâm radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Hiçbir kişi, midesinden daha tehlikeli bir kap doldurmamıştır. Oysa insana kendini ayakta tutacak bir kaç lokma yeter. Şayet mutlaka çok yiyecekse, midesinin üçte birini yemeğe, üçte birini içeceğe, üçte birini de nefesine ayırmalıdır.”²¹

Açıklamalar

Peygamber Efendimiz'in tıka basa doldurulan mideyi tehlikeli ve şerli bir kaba benzetmesi, insan sağlığı ve sıhhati ile yeme içmenin yakın ilişkisini etkili bir şekilde ortaya koyar. Bu dünyada hayatı devam ettirecek miktarda yemekle, yeme içmeyi hayatın gayesi haline getirmek arasındaki farkı iyi kavramak gerekir.

Yeme içmede gerekli olan ölçünün, vücudun güç ve kuvvetini devam ettirecek, kişinin yaptığı işte çalışamayacak kadar zayıf düşmesine, Allah'a

Açıklamalar

kulluk görevini yerine getiremeyecek derecede takatsiz kalmasına yol açmayacak bir miktar olduğu kabul edilir. Bunun her kişiye göre az çok değişen bir miktar olacağı da tabiidir.

Bu sebeple Peygamberimiz midenin üçte birinin yemek, üçte birinin içecek, geri kalan üçte birinin de rahat hareket etme imkânını sağlayacak nefes alma miktarı olması gerektiğini söyleyerek, bizlere ideal bir ölçü vermiştir. Hayattaki gayesi, çalışıp çabalaması yemek ve içmek olan bir insanın aklının ve idrakinin normal çalıştığı, yönelişlerinin isabetli olduğu söylenemez. Bu şekilde hareket edenler, yüksek insanlık ideallerine de sahip olamazlar. Böylelerinin helâl ve haram ölçülerine uyması da zorlaşır.

Günümüzün yaygın hastalıklarından birisi olan obezite, Peygamber aleyhisselam'ın uyarılarının haklığını ve sünnete uygun yaşantının önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Az yemek; sağlık ve sıhhati korumaya, akıl ve zihnin verimli çalışmasına önemli derecede yardımcı olur.
2. Mideyi tıka basa yemekle doldurmak yerine, üçte birini yiyeceklerle, üçte birini içeceklerle, üçte birini de boş bırakarak nefes alma kolaylığı sağlamaya ayrılmalıdır.

ELİNİN EMEĞİYLE GEÇİNMEK

عَنْ أَبِي كَرِيمَةَ الْمِقْدَامِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
« مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلٍ يَدِهِ ، وَإِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ
دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ يَأْكُلُ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Kerîme Mikdâm radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Hiçbir kimse, asla kendi kazancından daha hayırlı bir rızık yememiştir. Allah’ın Peygamberi Davud aleyhisselam da kendi elinin emeğini yerdi.”²²

Açıklamalar

Elinin emeğiyle geçinip kimseden bir şey istemeden iffetli yaşama konusunda söylenecek en güzel ve son söz, hiç şüphesiz bu hadis-i şerifte ifadesini bulmaktadır. “Kimse, kendi kazancından daha hayırlı bir rızık asla yememiştir.”

Dilencilik asla emek mahsulü bir geçim yolu değildir. Bu sebeple de Müslümanın izzet ve şerefine, insanlık haysiyetine uygun düşmemektedir. O meşru bir kazanç yolu olarak düşünülmemektedir.

Açıklamalar

İnsanın görevi ve sosyal mevkii ne olursa olsun, kendi işini kendisinin görmesi, geçimini el emeği ve alın teriyle temin etmesi övgüye lâyık bir davranıştır. Sanayi, ticaret ve hatta ziraatın, kısaca, ekonomik hayatın ve işletmeciliğin uluslararası boyut kazandığı, kazanç yollarının hem mahiyet hem de çeşit olarak arttığı bir ortamda elinin emeğiyle geçimini temin etme tavsiyesi yeterli midir diye akla bir soru takılabilir.

Dinimiz, başkalarının imkânlarına göz dikerek ve onlardan isteyerek yaşamayı, çok zorunlu üç hal dışında, prensip olarak yasaklamıştır. Gerek bu suretle gerekse herkesin bizzat çalışıp rızkını temin etmesini teşvik etmek suretiyle sadece kişilerin insanlık onurunu korumayı amaçlamış değildir. Milletlerin, başka millet ve devletlere muhtaç olmadan, el-avuç açmadan kendi ihtiyaçlarını karşılayacak, ekonomik ve sosyal gelişmelerini sürdürecektir, şevket ve devletini koruyacak yerli sanayilerini gerçekleştirmelerini de öğütlemiş olmaktadır. Yani dinimiz, dilenciliği fert çapında yasaklayıp da millet ya da ümmet bazında hoş görmüş değildir. Müslüman fertler için getirilen yasaklar, ümmet için öncelikle ve daha büyük boyutlarda getirilmiş demektir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. En temiz ve helâl rızık, kişinin bizzat çalışarak yani el emeğiyle kazandığıdır.
2. Geçim temini için bizzat çalışmak övgüye lâyıktır.
3. Millet ve ümmetlerin kendi ihtiyaçlarını kendi gayretleriyle temin etmeleri, hem varlıkları hem de bağımsızlıkları açısından son derece önemlidir.
4. Fertler için kötü olan dilencilik, milletler için de yüz karasıdır.
5. El emeği, göz nuru, alın teri; yerli sanayi ve teknolojinin geliştirilmesine önemli derecede katkı sağlar.
6. Peygamber Efendimiz, daima ümmetine, onuruyla yaşayan kişiler olmalarını öğütler; onlar için gerekli olan ikaz ve önerileri yapardı.

YİĞİT ADAM

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرْعَةِ ، إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ»

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radiyallahu anhdan rivayet edildiğine göre Resûlullah sal-lallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Yiğit dediğin, güreşte rakibini yenen kimse değildir; asıl yiğit, kızdığı zaman öfkesini yenen adamdır.”²³

Açıklamalar

Kuvvetli olan bir kimse, kendinden güçsüz birini kolaylıkla yenebilir. Hele güreş oyunlarını biliyorsa, rakibini zorlanmadan mağlûp edebilir. Fakat nefsi yenmek, güçle, kuvvetle olacak iş değildir. Onun kendine has yolu yordamı vardır.

Öfkemize yenik düştüğümüz zaman düşünmeliyiz. Allah Teâlâ'nın bizim üzerimizdeki kuvvet ve kudretinin, öfkelendiğimiz adam üzerindeki bizim kuvvet ve kudretimizden daha üstün olduğunu hatırlamalıyız. Şimdi ben bu cahil ve kendini bilmez adamı affetmezsem, yarın kıyamet günü Allah Teâlâ'nın beni affetmesini nasıl umabilirim, demeliyiz.

Açıklamalar

Öte yandan öfkeli bir suratın tabii halini nasıl yitirdiğini, kızgın insan çehresinin nasıl çirkinleştiğini gözümüzün önüne getirmeliyiz. Buna karşılık yumuşak başlı, anlayışlı bir kimsenin yüz güzelliğini ve munisliğini hayal etmeliyiz.

Kızmakta ne derece haklı olduğumuzu, kızdığımız kimsenin haklılık payı bulunup bulunmadığını yeniden gözden geçirmeliyiz. Bunları süratle düşünürken Peygamber Efendimizin tavsiye buyurduğu bazı fiili yatıştırıcılara da başvurmalıyız:

* Önce euzu besmele çekerek öfkemizi körükleyip kabartan şeytandan Allah'a sığınmalıyız.

* Ayakta isek oturmalı, oturuyorsak yaslanmalı veya yere uzanmalıyız.

* Öfkemiz yine geçmemişse kalkıp soğuk su ile abdest almalıyız. Ateşi ancak suyun söndüreceğini unutmamalıyız.

Öfkesini yenenler, insanların kusurlarını bağışlayanlar Allah Teâlâ'nın kendilerinden hoşnut olduğu kimselerdir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Güçlü kuvvetli olmak dinimizce makbul sayılmıştır. Fakat öfkesini yenebilmek ondan da üstün kabul edilmiştir.
2. Cahillere uymamak, onlara öfkelenmemek iyi Müslümanın en belirgin özelliğidir.

ÖLÜMÜ ARZULAMAK DOĞRU DEĞİLDİR

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :
« لَا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمْ الْمَوْتَ إِضْرَّ أَصَابَهُ فَإِنْ كَانَ لَا بُدَّ فَأَعْلَا ، فَلْيُقِل :
اللَّهُمَّ أَحْيِنِي مَا كَانَتْ الْحَيَاةُ خَيْرًا لِي ، وَتَوَفَّنِي إِذَا كَانَتْ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِي »

Hadisin Türkçesi

Enes radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Başa gelen bir sıkıntı sebebiyle hiçbiriniz ölmeyi temenni etmesin. Eğer ölümü istemek zorunda kalırsa: Allahım! Yaşamak benim için hayırlı olduğu sürece bana hayat ver. Ölmek benim için daha hayırlı ise o zaman ruhumu al!”²⁴

Açıklamalar

Dünyaya hiç kimse kendi isteğiyle gelmedi. Yaşamakta olduğumuz hayatı arzu edip etmeyeceğimiz de bize sorulmadı. Hem içinde yaşadığımız kâinat hem de bizim için çizilen kader planı aynen uygulanmaktadır. Hiç kimse bu planı değiştirme, arzu ettiği planı uygulama imkânına sahip değildir.

Şu halde hem bizi hem kâinatı yaratan ve işlerimize çeki düzen veren yüce bir kudret var. O kudret, varlığını kabul etmemizi, başımıza gelen her şeyi kendisinden bilmemizi ve halimizden hoşnut olmamızı istemektedir. Başımıza gelen sıkıntılara katlanmayıp ölümü istemek, kaderimizi çizene

24 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No:587 (Buhârî, Merdâ 19) , Daavât 30; Müslim, Zikir 10. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Cenâiz 9; Nesâî, Cenâiz 1,2; İbni Mâce, Zühhd 31)

Açıklamalar

itiraz etmek anlamına gelir. Her şeyi bu kadar mükemmel yaratıp yürüten Cenâb-ı Hakk'ın bizim sıkıntımızdan habersiz olması mümkün değildir. Öyleyse bizim Rabbimiz, başımıza gelen sıkıntıları bilerek vermekte, o sıkıntılara katlanmamızda bizim için hayır görmektedir. Sabrettiğimiz takdirde, bize hadsiz hesapsız mükâfatlar vereceğini Kur'an-ı Kerim'inde belirtmektedir.

Dertli ve çileli de olsa, uzun bir ömür sürmek kulun lehinedir. "Ne yapayım, Allah'dan geldi" diyerek başa gelen sıkıntılara katlanan, öte yandan ibadet ve tââtını elinden geldiği kadar yapmaya çalışan bir kimse Allah'ın rızasını kazanabilir. Çünkü hayat bir fırsattır. Öldükten sonra tekrar dünyaya gelmek, eksik bıraktıklarını tamamlamak mümkün değildir. İyi bir insan için hal böyledir.

Kötü yolda olan, günah ve isyan batağına dalan kimselere gelince, yaşadıkları sürece o şahısların kendilerine gelmeleri, içinde yaşadıkları çirkinliği anlayıp güzel bir hayata dönmeleri dâima mümkündür. Nitekim hatasını anlayıp yaptıklarına pişman olan kimseler az değildir.

Peygamber Efendimiz'in bir sohbeti sırasında, cennetle müjdelenen sahâbîlerden Sa'd İbni Ebû Vakkâs çok duyulanmış ve:

- Âh, keşke şimdi ölmüş olsaydım! diye hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başlamıştı.

O zaman Resûl-i Ekrem Efendimiz bu sevgili arkadaşını şöyle uyarıyordu:

- "Sa'd! Eğer cennetlik isen, hayatının uzun ve yaptıklarının iyi olması senin için daha hayırlıdır" (Ahmed İbni Hanbel, Müsned, V, 267).

Efendimiz'in bu uyarısı, uzun bir ömrün mümine verilmiş iyi bir fırsat olduğunu göstermektedir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Başa gelen sıkıntılara dayanamayıp ölümü arzu etmek doğru değildir.
2. İyi bir kul, yaşadığı sürece salih amellerle sevaplarını arttırır.
3. Kötü bir kul, yaptıklarına pişman olup günahlarına tevbe edebilir.
4. İnsan, içinde bulunduğu şartların kötü olması ve günaha girmekten korkması sebebiyle ölümü temenni edebilir. Ancak ölümü istemek zorunda kalanlar, "Allahım canımı al!" şeklinde değil, hadîs-i şerîfte Efendimiz'in öğrettiği tarzda dua etmelidir.

GÜNAHA GÖTÜREBİLECEK YOLLARDAN UZAK DURMAK

عَنِ الثُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ :

«إِنَّ الْحَلَالَ بَيِّنٌ ، وَإِنَّ الْحَرَامَ بَيِّنٌ ، وَبَيْنَهُمَا مُشْتَبِهَاتٌ لَا يَعْلَمُهُنَّ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ ، فَمَنْ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ ، اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعَرْضِهِ ، وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ ، وَقَعَ فِي الْحَرَامِ ، كَالرَّاعِي يَرْعَى حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يَرْتَعَ فِيهِ ، أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى ، أَلَا وَإِنَّ حِمَى اللَّهِ مَحَارِمَهُ ، أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ ، وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ : أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ»

Hadisin Türkçesi

Nu'mân İbni Beşîr radiyallahu anhumâ Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i şöyle buyururken dinledim, dedi:

"Helâl olan şeyler belli, haram olan şeyler de bellidir. Bu ikisinin arasında, halkın birçoğunun helâl mi, haram mı olduğunu bilmediği şüpheli konular vardır.

Şüpheli konulardan sakınanlar, dinini ve ırzını korumuş olur. Şüpheli konulardan sakınmayanlar ise gitgide harama dalar. Tıpkı sürüsünü başkasına ait bir arâzinin etrafında otlatan çoban gibi ki, onun bu arâziye girme tehlikesi vardır.

Dikkat edin! Her padişahın girilmesi yasak bir arâzisi vardır. Unutmayın ki, Allah'ın yasak arâzisi de haram kıldığı şeylerdir.

Şunu iyi bilin ki, insan vücudunda küçücük bir et parçası vardır. Eğer bu et parçası iyi olursa, bütün vücut iyi olur. Eğer o bozulursa, bütün vücut bozulur. İşte bu et parçası, kalptir."²⁵

25 Riyâzû's-Sâlihîn, Hadis No:589 (Buhârî, İmân 39, Büyü' 2; Müslim, Müsâkat 107, 108. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Büyü' 3; Tirmizî, Büyü' 1; Nesâî, Büyü' 2, Kudât 11; İbni Mâce, Fiten 14)

Açıklamalar

Bazı İslam âlimleri, bu hadis-i şerîfi İslam'ın temel esaslarını içeren beş hadisten biri olarak kabul etmişlerdir.

Peygamber Efendimiz bu hadiste, Müslümanların karşısına çıkacak meseleleri üç grupta toplamaktadır:

Birincisi yemek, içmek, yürümek, konuşmak ve evlenmek gibi helâl davranışlar.

İkincisi içki içmek, zina etmek, yalan söylemek, iftira etmek gibi haram davranışlar.

Üçüncüsü ise şüpheli konulardır. Şüpheli konuların helâl kısmına mı, yoksa haram kısmına mı girdiği ilk bakışta bilinemez. Çünkü din bu konuda bir hüküm getirmemiştir. Bu sebeptendir ki, Peygamber Efendimiz, halkın birçoğunun bunları bilemeyeceğini söylemiştir. İslâm âlimleri bunları bilinen benzeri konulara kıyas ederek yani içtihat yaparak açıklığa kavuşturmuşlardır.

Bir yanında helâller diğer yanında haramlar bulunan şüpheli konuların sınırları, kesin çizgilerle ayrılmamıştır. Bu sebeple şüpheli konular bölgesinde dolaşmak tehlikelidir.

Şüpheli konulara yaklaştırmaya cesaret edenler, burasının hassas bölge olduğunu unutarak kesin çizgilerle yasaklanmış bölgelere kadar giderler ve sonunda kendilerini yasak bölgenin içinde buluverirler. İşte o zaman bu kimseler iki bakımdan perişan olurlar. Önce Müslümanların arasındaki değerlerini kaybederler; halkın diline düşerek rezil olurlar; namus ve hay-siyetlerini yitirirler. İkinci olarak da, Allah'ı gücendirirler ve O'nun rızasını kaybederler. Peygamber Efendimiz'in "Şüpheli konulardan her kim sakınırsa, dinini ve ırzını korumuş olur" sözüyle anlatmak istediği işte budur.

Şüpheli konular bölgesinde dolaşmayı, sisli bölgede yürümeye benzetebiliriz. Sisli bölgede yürümeye devam edenler, içinde bulundukları anormal şartları zamanla normal görebilirler ve farkında olmadan daha koyu sise ve karanlığa dalebilirler. Diğer bir ifadeyle söyleyecek olursak, mekruhlara alışan ve onları önemsemeyen kimseler, çok geçmeden kendilerini haramın içinde bulabilirler.

Şüpheli konuları, sahabilerin iyi bildiği bir misalle açıklamak isteyen Peygamber Efendimiz, onlara Arap hükümdarlarının korularını hatırlattı.

Açıklamalar

Arap hükümdarları kendi hayvanlarının otladığı özel koruya başkalarını yaklaştırmazlardı. Yaklaşmaya cesaret edenlere ağır cezalar verirdi. Bunu belirttikten sonra Efendimiz Allah'ın da bir yasak arâzisi yâni haramları olduğunu, o yasak arâziye girenlerin Allah'a karşı gelmiş sayılacaklarını söyledi.

Bu üç farklı bölgeyi, yâni dolaşılması helâl, şüpheli ve yasak arâziyi, iyi bir insana kalbinin ışık tutacağını ve göstereceğini belirten Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, kalbin sağlığını korumanın çok önemli olduğunu anlatmaktadır. Efendimiz demek istiyor ki, kalbin sağlığını koruyabilmek için onu helâl lokma ile beslemek şarttır. Kalbin iyi ile kötüyü, şüpheli ile yasağı ayırt edebilmesi buna bağlıdır. Haram lokma ile beslenen kalb, zamanla saflığını yitirerek bulanır, hatta bir zaman sonra kararmaya başlar. Bu hal kalbin hastalandığını ve ayırıcı özelliğini yitirdiğini gösterir.

Bir defasında Peygamber aleyhisselâm kalbin nasıl hastalandığını anlattı. Yapılan her bir günahın kalbin üzerinde siyah bir nokta meydana getirdiğini, noktalar çoğaldığı zaman kalbin siyah bir hal aldığını ve artık iyi ile kötüyü birbirinden ayırma görevini yapamadığını söyledi.

Kalbin sağlığını korumak veya hastalanmış bir kalbi iyileştirmek için yapılması gerekeni, onu yaratan bildirmiş ve: "Unutmayın ki, kalbler, Allah'ı anarak huzura kavuşur" buyurmuştur [Ra'd sûresi (13), 28]. Allah Teâlâ'nın yapmamızı istediği her ibadet, kalbin sağlığını korumak için emredilmiştir. Allah adıyla dirilip can bulan bir kalb, vücut ülkesinin yegâne sultanı olduğu için, emri altındaki bütün varlıklara, yani ellere, ayaklara, dillere, dudaklara, gözlere, kulaklara isabetli emirler verir; başarılı bir hükümdâr olur.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Helâl lokma yemeli, haramlardan sakınmalıdır.
2. İnsanı farkına varmadan harama yaklaştıran şüpheli konulardan uzak durmalıdır.
3. İyi ile kötüyü ayırt etmeye yarayan kalp, günahlardan korunmalıdır.
4. Şüpheli konulardan sakınmayıp haram batağına düşenler, hem Allah hem de insanlar yanındaki değerlerini yitirirler.

GÜZEL AHLÂK

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :
« أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا ، وَخَيْرُكُمْ خِيَارُكُمْ لِنِسَائِهِمْ » .

Hadisin Türkçesi

Ebü Hüreyre radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resûlullah sal-lallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Müminlerin iman bakımından en mükemmeli, huyu en iyi olanıdır. Hayırlınız, kadınlarına karşı hayırlı olanlardır.”²⁶

Açıklamalar

İman, hayata güzel ahlâk halinde yansır. İşte bu noktadan hareketle Peygamber Efendimiz, imanı en sağlam Müslümanın, ahlâkı en üstün insan olacağını söylemiş, iyi huylu olmayan kimsenin imanında mutlaka bir noksanlık bulunacağını belirtmiştir. İnsanlarla iyi geçinen, kendisiyle de iyi geçilen, herkese güler yüzlü davranan, herkesin iyiliğini isteyen, kimseyi kırmamaya çalışan şahıslar şüphesiz iyi huylu insanlardır.

Mükemmel imanın ölçüsü iyi huy olduğu gibi, hayırlı olmanın ölçüsü de kadınlara iyi davranmaktır. Hayırlı bir insan aile fertlerine iyi davranır, onları sever, onlarla ilgilenir, hatalarını bağışlar, ihtiyaçlarını en iyi şekilde temin etmeye çalışır. Aile fertlerine beslediği iyi niyet ve içten davranış sebebiyle onlar üzerinde öyle bir tesir bırakır ki, aile fertleri kendisini dünyanın en iyi insanı kabul ederler.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Mümin bütün insanlara, özellikle aile fertlerine iyi davranır. Onların iyiliklerini ister, hatalarını görmezden gelir.
2. Hayırlı olmanın ölçüsü, eşine iyi davranmaktır. Eşine iyi davranmayan kimsede hayır yoktur.

26 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 629 (Tirmizî, Radâ' 11. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Sünne, 15; İbni Mâce, Nikâh 50)

MÜSLÜMANDA BULUNMAMASI GEREKEN ÖZELLİKLER

وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

« أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا. وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ التَّقَايِ حَتَّى يَدْعَهَا: إِذَا أُؤْتِمِنَ حَانَ وَإِذَا حَدَّثَ كَذِبَ، وَإِذَا عَاهَدَ عَدَرَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ ».

Hadisin Türkçesi

Abdullah İbni Amr İbni Âs radiyallahu anhümâ'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Dört huy kimde bulunursa, o adam tam münâfık olur. Bir kimse de bu huylardan biri bulunursa, o huydan vazgeçinceye kadar onda münâfığın özelliklerinden biri var demektir. O dört huya sahip olan kimse; kendisine bir şey emanet edilince hiyânet eder, konuşunca yalan söyler, bir antlaşma yapınca sözünde durmaz, düşmanlık yapınca da aşırı gider.” ²⁷

Açıklamalar

Münâfık, içinde gizlediği şeyin tam tersini açığa vuran kimse demektir. İslâm dininde bu kelime, Müslümanlığı kabul etmediği halde Müslüman olduğunu ileri süren ve kâfirliğini gizleyen kimseler hakkında kullanılmıştır. Resûl-i Ekrem Efendimiz'in münâfığı anlatırken söylediği “oruç tutsa da, namaz kılsa da, Müslüman olduğunu söylese de (o yine münâfıktır)”

27 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 691 (Buhârî, İmân 24, Şehâdât 28, Vesâyâ 8, Edeb 69; Müslim, İmân 107-108. Ayrıca bk. Tirmizî, İmân 14; Nesâî, İmân 20)

Açıklamalar

(Müslim, İmân 110) hadisi, münâfığın, görünüşüne aldanmamak gerektiğini belirtmektedir.

Hadiste münâfığın en belirgin dört özelliği sayılmıştır: Bunlar yalan söylemek, sözünde durmamak, diğer bir ifadeyle vâdettiği şeyi yapmamak, emanete hiyânet etmek ve birine düşman olduğu zaman çirkin sözler söyleyerek sınırı aşmak, yani haksızlık etmektir. Kavga ettiği kimseye söğüp saymak, kendisiyle mahkemelik olduğu kimsenin aleyhinde olmadık deliller veya şâhitler bularak ona haksızlık etmek yalancılığın bir başka şeklidir. Netice itibariyle münâfığın en belirgin alâmetleri, zikredilen üç huýdan ibarettir.

Kendisinde bu kötü huylardan sadece biri bulunan kimse hemen münâfık sayılmaz. Bununla beraber onun, bir yönüyle münâfığa benzediği de inkâr edilemez. Şu halde bu huylardan biri bulunan Müslümanın yapması gereken şey, davranışlarına çeki düzen vermek ve o kötü huýdan bir an önce kurtulmaya gayret etmektir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Yalan söylemek, sözünde veya vâ'dinde durmamak, emanete hiyânet etmek, birine düşman olduğu zaman çirkin sözler söyleyerek veya ona haksızlık ederek haddi aşmak münâfığın en belirgin vasfıdır.
2. Bu huylara sahip olan kimse namazıyla, orucuyla Müslümana benzese de o yine de amelde (inanç yönünden olmasa da yaşantı olarak) münâfıktır.
3. Müslüman bu huylardan şiddetle kaçınmalıdır. Bu davranışlardan birini istemeyerek yapmışsa, bir daha yapmamaya gayret etmelidir.

SÜNNET İLE GÜNDELİK HAYAT ARASINDAKİ İLİŞKİ

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا،
«كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْجِبُهُ التَّيْمُنُ فِي شَأْنِهِ كُلِّهِ،
فِي طُهُورِهِ، وَتَرْجُلِهِ، وَتَنْعَلِهِ.»

Hadisin Türkçesi

Âişe radiyallahu anhâ şöyle dedi: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, **“Temizlenmeye, taranmaya, ayakkabısını giymeye varıncaya kadar her işe sağdan başlamayı pek severdi.”**²⁸

Açıklamalar

Peygamber Efendimiz abdest alırken, saçını, sakalını tararken, ayakkabısını ve elbisesini giyinirken, yerken ve içerken, birine bir şey verirken veya alırken, kısacası güzeli ve temizliği ifade eden her işi yaparken sağdan başlamayı veya bunları sağ elle yapmayı âdet edinmişti ve böyle yapmaktan hoşlanırdı.

Resûl-i Ekrem Efendimiz, genellikle burun silmek ve tuvalette taharet yapmak gibi kirli bir şeyden temizlenmek, kirliliği hatıra getiren tuvalet ve benzeri yerlere girmek veya insanın vücudunu örten ve koruyan mest,

28 Riyâzû's-Sâlihîn, Hadis No: 722 (Buhârî, Vudû' 31, Salât 47, Et'ime 5, Libâs 38, 77; Müslim, Tahâret 66, 67. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Libâs 41; Tirmizî, Cum'a 75; Nesâî, Tahâret 90, Gusûl 17, Zînet 8, 63; İbnî Mâce, Tahâret 42)

Açıklamalar

ayakkabı, pantolon ve elbise gibi şeyleri çıkarmak yahut mescit gibi ulvi bir mekândan çıkmak gerektiğinde hep sol el veya ayağını kullanmayı tercih ederdi.

Bir Müslüman bu genel kuralları dikkate alarak hangi işleri sağ elle, hangilerini sol elle yapmak gerektiğine karar verebilir. Mesela camiye girerken ayakkabısıyla birlikte kitabını taşımak durumunda olan bir kimsenin, kitabı sağ eline, ayakkabıyı da sol eline alması uygun olur.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İyi, güzel ve olumlu her işi sağ elle, böyle olmayanları sol elle yapmak gerekir.
2. İnsanda güzellik ve ulvilik duygusu uyandıran bir yere girerken sağ ayakla, böyle olmayan yerlere de sol ayakla girmelidir.

YEMEK DUASI

عَنْ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
« مَنْ أَكَلَ طَعَامًا فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنِي هَذَا، وَرَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ
حَوْلٍ مِنِّي وَلَا قُوَّةٍ، عُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ »

Hadisin Türkçesi

Muâz İbni Enes radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Bir kimse yemek yedikten sonra: Bana bu yemeği yediren, sonucu etkileyecek bir güç ve kudretim olmaksızın onu bana nasip eden Allah’a hamd olsun, derse, geçmiş günahları bağışlanır.”²⁹

Açıklamalar

Yemek yedikten sonra Allah’a hamd etmek bir görevdir. Resûl-i Ekrem Efendimiz’in pek güzel işaret ettiği gibi, insanoğlu yiyip içtiği sayısız nimetlerden en küçüğünü bile ortaya koymaktan âcizdir. Öte yandan, insan için yaratılan bu nimetlerin yiyip içilmesi için de Allah’ın yardımına, güç ve kuvvet vermesine ihtiyaç vardır. Durum böyle olunca, insan pek çok sebepten dolayı Rabbine hamd ve şükretmek zorundadır.

29 Riyâzü’s-Sâlihîn, Hadis No:736 (Ebû Dâvûd, Libâs 1; Tirmizî, Daavât 56. Ayrıca bk. İbni Mâce, Et’ime 16)

Açıklamalar

Yarattığı nimetleri kullarına ikram eden, onları yedirip içiren Rabbi-miz, kendisine hamd ve şükredenlere, hiç kimsenin veremeyeceği bir dış kirası lutfetmekte, onların daha önce işlediği günahları bağışlamaktadır. Bağışlanacak bu hataların küçük günahlar olduğunu biliyoruz.

Burada, dikkat edilmesi gereken bir diğer husus da, Müslümanların yemeğe başlamadan önce değil de yemekten sonra dua etmesi gerektiğidir. Bu durumda yemeğe başlarken bismillâh, yemekten sonra da en azından elhamdülillâh demek gerekir. Verdiği nimetlerden dolayı Allah'a daha çok dua etmek isteyenler, Peygamber Efendimiz'in bu ve başka hadislerde zikredilen dualarından birini okumalıdır. Resûl-i Ekrem Efendimiz'in en çok yaptığı dualardan biri de şudur:

"Elhamdü lillâhillezî et`amenâ ve sekânâ ve ce`alenâ müslimîn"
(Bizi yediren, içiren ve bizi Müslüman eden Allah'a hamd olsun.)

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz'in yaptığı gibi yemeklerden sonra Allah'a hamdetmeliyiz.
2. Allah'a hamdederek kulluk görevini yapan bir insan, O'nun bağışını kazanarak geçmiş günahlarından kurtulur.
3. Allah'ın lutfu olmadan, insanın hiçbir şey yapamayacağı unutulmalıdır.

SELAMI YAYMAK

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
 أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، «أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ؟»
 قَالَ: «تُطْعِمُ الطَّعَامَ، وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ».

Hadisin Türkçesi

Abdullah İbni Amr İbni Âs radiyallahu anhümâ şöyle dedi:
 Bir adam, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e:
 – İslâm'ın hangi özelliği daha hayırlıdır, diye sordu? Resûl-i Ekrem:
 “**Yemek yedirmen, tanıdığın ve tanımadığın herkese selâm ver-**
mendir.” buyurdu.³⁰

Açıklamalar

Resûl-i Ekrem Efendimiz'e en çok sorulan sorulardan biri, hangi Müslümanın veya hangi İslâmî özelliklerin daha hayırlı olduğu idi. Peygamberimiz bu sorulara çeşitli cevaplar vermiştir. Bunun sebebi, çoğu kere soran kimse'nin ihtiyacının ne olduğunu bilmesidir. İslâm dininin yeryüzünde sağlama-ya çalıştığı temel esaslardan biri, insanların birbirlerine karşı sevgi ve saygı duymalarıdır. Bunun için gerekli ve yararlı olan her şeyi dinimiz teşvik etmiştir. Bunların zıddı olan ve insanların birbirlerinden nefret etmesine, uzak-

30 Riyâzû's-Sâlihîn, Hadis No:846 (Buhârî, İmân 20; İstî'zân 9, 19; Müslim, İmân 63. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Edeb 131; Nesâî, İmân 12)

Açıklamalar

laşmasına sebep olan şeyleri de yasaklamıştır. Kardeşlik, dostluk, sevgi ve saygı mutlak anlamda hayırdır. İnsanlara yemek yedirmek, selâm vermek ve benzeri davranışlar mutlak hayır değil, mutlak hayra vesile olan davranışlardır. Bu sebeple de bu özellikler teşvik edilmiştir. Fakirlere, yoksullara, düşkünlere, aç kalanlara veya eşe dosta yemek ikram etmek, cömertliğin ve güzel ahlâk sahibi olmanın göstergesidir. Çünkü açlık, insanın hayatta karşılaşabileceği felâketlerin en başta gelenlerinden biridir. Bu sebeptendir ki zekât ve sadaka mâlî ibâdet sayılmış ve müminler bu ibadete ısrarla teşvik edilmişlerdir. Zira diğer bütün ibadetlerimizden farklı olarak bu ibadetin sosyal boyutu toplumda dengeyi sağlar, huzur ve güvene katkıda bulunur, insanların birbirine sevgi ve saygı duymasında en önemli rolü oynar.

Selâm, Müslümanların âdeta parolasıdır. Birbirini tanımayan insanlar birbirlerine selâm verip alınca, aralarında ilk anlaşma ve kaynaşma sağlanmış olur. Çünkü her ikisi din kardeşi olma ortak paydasında buluşmuşlardır demektir. Ayrıca selâm, dostluğun, kardeşliğin, karşısındakine sevgi ve saygı duymanın, mütevazî davranmanın, insanların kalplerini kazanmanın da ilk basamağıdır. Bu sebeple tanıdık tanımadık her Müslümana selâm vermek Efendimiz'in birçok hadislerinde teşvik edilmiştir. Abdullah İbni Ömer'den gelen bir rivayette Peygamberimiz: "Selâmı yayınız, fakir ve yoksulları doyurunuz, böylelikle Azîz ve Celîl olan Allah'ın size emrettiği şekilde kardeşler olunuz" buyurmuşlardır (İbni Mâce, Et'ime 1). Ebû Hüreyre'den gelen bir rivayette de: "İmandan sonra güzel davranışların en üstünü, insanlara karşı sevgi beslemektir" buyurulmuştur (Süyûtî, el-Fet-hu'l-kebîr, I, 207).

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Yemek ikramı dinimizin teşvik ettiği güzel davranışlardan biri olup, kalplerin birbirine ısınmasına, sevgi ve kardeşliğin artmasına vesile teşkil eder.
2. İslâm cömertliği teşvik etmiş, cimriliği ise kınamıştır.
3. Müslümanların, birbirlerini tanışınlar tanımasınlar, selâmlaşmaları dînî bir vazifedir. Bu anlamda selâm vermek sünnet, almak ise farzdır.
4. Selâm, dostluğun, kardeşliğin, tevâzuun ve insanlarla medenî ilişki kurmanın vesilesi ve ilk adımıdır.
5. Başka hiçbir söz selâmın yerini tutmaz, onu asla tam olarak karşılamaz.

KUR'ÂN-I KERÎM OKUMA VE ANLAMANNIN FAZİLETİ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
 « مَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ ، وَيَتَذَكَّرُونَهُ
 بَيْنَهُمْ ، إِلَّا نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ ، وَعَشِيَتْهُمْ الرَّحْمَةُ ، وَخَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ ،
 وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah sal-lallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Bir topluluk Allah’ın evlerinden bir evde toplanır, Allah’ın kitabını okur ve aralarında müzakere ederlerse, üzerlerine sekînet iner, onları rahmet kaplar ve melekler etraflarını kuşatır. Allah Teâlâ da o kimseleri kendi nezdinde bulunanların arasında anar.”³¹

Açıklamalar

Allah’ın evlerinden bir ev olarak anılan yer, öncelikle camiler ve mescitlerdir. Fakat mektebi, medreseyi, tekke ve dergâhı, hatta bu maksatla bir araya geline bir evi bile buna dâhil etmekte herhangi bir sakınca yoktur. Çünkü Kur’an’ın öğretimi ve eğitimi bunların her birinde yapılabilir. Burada önemli olan, Müslümanların bir araya gelerek ilim ve bilgilerini artırmaları, Kur’an’ı her şeyin önüne geçirmeleridir.

Kur’an’ın sadece metnini okumayı öğrenmek ve onun tamamını veya bir kısmını ezberlemek yeterli değildir. Bunlarla birlikte onun tedrisâtını yapmak, akli-

31 Riyâzü’s-Sâlihîn, Hadis No: 1025 (Müslim, Zikr 38. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Vitr 14; Tirmizî, Kırâat 12; İbni Mâce, Mukaddime 17)

Açıklamalar

mızı ve idrakimizi onun üzerinde yoğunlaştırmak gerekir. Âyetlerini ve sûrelerini tek tek ele alarak derinlemesine incelemek, bunların ihtiva ettiği ilmi, bilgiyi, inanç esaslarını, hükümleri, ahlâkî prensipleri karşılıklı müzakere ederek, bir fikir, anlayış ve davranış birliğinde karar kılmak icap eder.

Allah için tilâvet ve müzakerenin yapıldığı meclislere sekînet iner. Sekînetin çeşitli anlamları vardır. Bunlar arasında vakar, Allah'tan hakkıyla korkmak, kalbin itmi'nânı (gönül huzuru) yani manevî doyuma kavuşması, Kur'an'ın nuruyla kalbin temizlenmesi, nefsânîlikten kaynaklanan karaltıların kalpten gitmesi, gönlün zevk ve şevk içinde olması gibi anlamlar vardır. Sekînet meleklerin inmesi anlamına geldiği gibi inen melek anlamına da gelmektedir.

Böyle bir meclisi Allah'ın rahmeti kaplar. O meclistekilerin kul hakkına taalluk etmeyen günahları ve kusurları bağışlanır. Rahmet melekleri böyle bir topluluğun etrafını kuşatır ve onları her türlü şerden, kötülükten ve tehlikeden muhafaza eder. Onların etrafında dönüp dolaşır, yerden göğe kadar onları bir koruma halkası içine alırlar. Okudukları Kur'an'ı dinler, müzakerelerine iştirak eder, zihinlerine ve gönüllerine açıklık ve ferahlık verir, onları âdeta ziyaret eder ve kendileriyle musâfaha ederler. Bu meclisler en büyük zikir meclisleridir. Çünkü zikrin en büyüğü Kur'an'dır.

Ayrıca Cenâb-ı Hak bu meclislerde bulunanları kendi nezdindeki meleklerin arasında anar: Bakınız benim falan kullarım beni zikrediyor, kitabımı okuyor ve onu müzakere ediyorlar diyerek onların da dua etmelerini ve onları sevmelerini ister. Bundan daha üstün bir mertebe olamaz. Bu sebeple dinimiz ilimle zikri birbirinin tamamlayıcısı görmüş ve Allah'tan hakkıyla korkanların âlimler olduğunu bildirmiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Cami, mescid, tekke, medrese ve evlerde bir araya gelerek Kur'an okumak ve müzakere etmek en büyük faziletlerdendir.
2. Kur'an'ın ilmine, akâidine, fikhî ahkâmına, âdâb ve ahlâkına dair bilgiler edinmek, hangi alanda yetişirse yetişsin bir Müslümanın ilminin temeli olmalıdır.
3. Kur'an'ın okunduğu ve ilminin öğrenildiği yerlere sekînet iner, orayı rahmet kaplar ve melekler kuşatır.
4. Allah Teâlâ kitabını okuyup ona değer veren ve müzakere eden kullarını semada melekler arasında anar ve mertebelerini yükseltir.

MÜSLÜMANLARIN BİRLİKTE YAŞAMA SORUMLULUĞU

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
« إِذَا خَرَجَ ثَلَاثَةٌ فِي سَفَرٍ فَلْيُؤَمِّرُوا أَحَدَهُمْ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Saîd ve Ebû Hüreyre radiyallahu anhümâ'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Üç kişi yolculuğa çıkarlarsa, aralarından birini başkan seçsınler!"³²

Açıklamalar

Güzel dinimiz gönül yurdunda şirki, küfrü ve nifakı istemediği gibi toplum hayatında da başıbozukluğu, disiplinsizliği, kargaşayı, fitne ve anarşiyi asla arzu etmez. Dinimize göre düzen ve intizam, en küçük toplum birimine kadar her yerde önemlidir. Bu sebeple Sevgili Peygamberimiz, yolculuk yapmakta olan üç kişilik, küçük ve geçici bir toplulukta bile, mutlaka sorumlu birinin, bir yöneticinin belirlenmesini tavsiye etmiştir. Kendisi de mübarek hayatlarında bu hususa büyük bir itina göstermiştir. Bir hadis-i şeriflerinde de şöyle buyurmuştur:

"Dünyanın ücra bir köşesinde de olsa, üç kişinin, içlerinden birini kendilerine emir tayin etmeden yaşamaları doğru olmaz" (Ahmed İbni Hanbel, Müsned, II, 177).

Açıklamalar

Cemaatin en az üç kişiden meydana gelmesi sebebiyle, hadiste “üç kişi yolculuğa çıkarlarsa...” buyurulmuştur. İki kişi de olsa, yapılacak iş birinin emir-komuta sorumluluğunu üstlenmesinden ibarettir. Büyük-küçük bütün toplum ve toplulukların ihtilâftan, çekişmekten, zaman ve güç kaybindan kurtulup birlikte ve süratle hareket edebilmesi sorumlu bir yöneticiye sahip olmaya bağlıdır.

Kimin başkan ve reis olması gerektiği konusunda hadisimizde herhangi bir işaret bulunmamaktadır. Üç kişi, kendi aralarından birini başkan yapmakla görevlendirilmiştir.

Ancak başka rivayetlerde (bk. Ahmed İbni Hanbel, Müsned, III,24; V,53; Müslim, Mesâcid 289) bu konuda yol gösterici tavsiyeler bulunmaktadır: “Üç kişi oldular mı, içlerinden biri onlara imam olsun. İmamlığa en lââyık olanları Kur’an’ı en iyi okuyandır.” “Yolculuğa çıktığınızda, yaşça en küçüğünüz de olsa en iyi okuyan (en bilgili olan) ınız size imam olsun. İmamınız emirinizdir” (bk. Ali el-Kârî, Mirkât, VII, 456).

Bu hadis-i şeriflerde, namaz imamlığına lââyık olan kimsenin, yöneticiliğe de lââyık olduğu belirtilmektedir. Bu, başkan seçiminde bir yol göstermedir. Yöneticiliğin başka bazı özellikler gerektirdiği de bir gerçektir. Bunlar dikkate alınarak, namaz imamlığına en lââyık olan kimsenin bu özelliklere sahip olmaması halinde “her işi ehline vermek” genel kuralı uyarınca davranmakta hiçbir sakınca yoktur. Önemli olan başsız ve başkansız kalmamaktır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İslâm, daima nizam ve intizamdan yanadır. Başbozukluğu asla tasvip etmez.
2. Toplu halde yaşayan Müslümanların aralarından ehliyetli ve bilgili birisini başkan seçmeleri dünya ve ahiret hayatları açısından oldukça gereklidir.

NAMAZDA KIYAMIN ÖNEMİ

عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ :
سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
« أَيُّ الصَّلَاةِ أَفْضَلُ ؟ » قَالَ : « طُولُ الْقُتُوبِ ».

Hadisin Türkçesi

Câbir radiyallahu anh şöyle dedi:
Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e:
- Hangi namaz daha faziletlidir? diye sordular.
"Kıyâmı uzun olan" cevabını verdi.³³

Açıklamalar

Peygamber Efendimiz bir cemaate namaz kıldırıldığı vakit, arkasında yaşlıların, hastaların, iş gücü sahiplerinin bulunacağını düşünerek namazı fazla uzatmazdı. Hatta bir çocuk ağlaması duyduğunda, cemaatin içinde o çocuğun annesi bulunabileceğini hesap ederek namazı çabucak bitirirdi. Fakat geceleyin teheccüt namazı kılarken, başkalarının durumunu dikkate alma mecburiyeti olmadığı için dilediği kadar uzun kılardı. Zira Efendimiz, kıyâmı uzun olan namazların daha faziletli olduğunu söylerdi. Namazda uzun süre ayakta kalmayı bu hadiste "kunût" kelimesiyle ifade buyurmuştur.

33 Riyâzû's-Sâlihîn, Hadis No:1179 (Müslim, Müsâfirîn 165. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Tatavvû 23; Tirmizî, Salât 168; Nesâî, Zekât 49; İbni Mâce, İkâmet 200)

Açıklamalar

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in uzun süre kıyâmda, rükû ve secde kalarak ibadet ettiğini ve böyle ibadetin daha faziletli olduğunu göstermekteyiz. Ancak çok rükû ve secde etmeyi öğütlediği, bazı sahâbîlerine "Allah'a çok secde etmeye bak" buyurduğu (Müslim, Salât 225) bilinmektedir.

Resûlullah Efendimiz'in bu farklı uygulamasında ve tavsiyesinde ümmet için rahmet vardır. Hâfız olup uzun sûreleri rahatlıkla okuyabilen Müslümanlar, Efendimiz'in kıyâmda uzun sûreler okuduğuna bakarak öyle hareket edebilirler. Sadece kısa namaz sûrelerini bilen veya rükû ve secde uzun süre kalamayacak olan Müslümanlar da, çok secde etmeyi tavsiye eden hadislerle uygun şekilde ibadet edebilirler.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimiz gece namazlarında, diğer insanların dayanmayacağı kadar uzun sûreler okurdu.
2. Dileyen ve yapabilen kimseler uzun sûreler okuyarak, dileyen de kısa sûreler okuyarak gece namazı kılabilir.
3. Teheccüt namazı gibi farz olmayan namazlar da cemaatle kılınabilir.

ŞEHADETİN ÜSTÜNLÜĞÜ

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
« مَا أَحَدٌ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ يُحِبُّ أَنْ يَرْجَعَ إِلَى الدُّنْيَا وَلَهُ مَا عَلَى الْأَرْضِ مِنْ
شَيْءٍ إِلَّا الشَّهِيدُ ، يَتَمَنَّى أَنْ يَرْجَعَ إِلَى الدُّنْيَا ، فَيَقْتَلَ عَشْرَ مَرَّاتٍ ، لِمَا
يَرَى مِنَ الْكِرَامَةِ »

Hadisin Türkçesi

Enes radiyallahu anh' den rivayet edildiğine göre, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöylebuyurdu:

"Cennete giren hiçbir kimse, yeryüzündeki her şey kendisinin olsa bile dünyaya geri dönmeyi arzu etmez. Sadece şehit, gördüğü aşırı itibar ve ikram sebebiyle tekrar dünyaya dönmeyi ve on defa şehit olmayı ister."³⁴

Açıklamalar

Cennet, ebedî mutluluk yeridir. Oraya giren bir kimsenin bir başka yeri araması, özlemesi ve istemesi söz konusu değildir. Çünkü cennet mükemmellik yurdu. İnsanın gönlünün çektiği ve aklının tasavvur ettiği her şey orada vardır. Dolayısıyla cennete giren ve oradaki nimetleri gören birinin dünyaya dönmeyi arzu etmesi düşünülemez. Çünkü cennetin en aşağı sayılan mertebesi bile dünyanın tamamından daha üstün ve hayırlıdır.

Şehitlik mertebesi o kadar yüksek ve cennetteki karşılığı o kadar üstündür ki, bunu gören kimse dünyaya tekrar dönmeyi ve defalarca şehit olmayı, Allah'ın huzuruna tekrar çıkmayı ve her defasında cennette daha üstün

34 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No:1314 (Buhârî, Cihâd 21; Müslim, İmâre 109. Ayrıca bk. Tirmizî, Fezâilü'l-cihâd 13, 25)

Açıklamalar

derecelere kavuşmayı ister. Mahşer halkı, misk gibi yayılan kan kokusu ve vücudundan henüz yeni yaralanmışçasına akan taze kanı ile sadece şehitleri tanır, onların fazilet ve şerefine şahitlik eder. İşte bu sebepten dolayı şehitlerin kanı ve cenazesi yıkanmaz. Allah yolunda öldürülenlere niçin şehit denildiği tartışılırken "Şehidin şehit olduğuna şahidi vardır; o da kanıdır" denilmiştir. Şehit denilmesinin bir başka sebebi de, diri oldukları, ruhları cennete vardığı ve orada gördükleri nimetler içindir. Esasen "Allah yolunda öldürülenlere ölümler demeyin; hayır onlar diridirler, ama siz farkında olmazsınız" [Bakara sûresi (2) 154] âyeti bunun delilidir. Şehitlerin, şehit oldukları andan itibaren ruhları cennete gidip orayı gördükleri halde, diğer müminlerin ruhları sadece kıyamette görecektir. Şehit denilmesinin bir başka sebebi, şehidin cennete gireceğine Allah ve melekler şahitlik ettiği içindir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Cennet, iyilikler ve güzellikler yurduudur; oraya giren bir daha çıkmak istemez.
2. Şehitlik mertebesi, cennetteki en üstün mertebelerden biridir. Bunu gören şehit, dünyaya tekrar dönüp, defalarca şehit olmayı temenni eder.
3. Fert ve toplumda cihad aşkı ve şehâdet ruhunun yaşaması için gayret etmek gerekir.

HİDAYETE ÖNCÜLÜK ETMEK

عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
لِعَلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:
« فَوَ اللَّهُ لَأَنْ يَهْدِيَ اللَّهُ بِكَ رَجُلًا وَاحِدًا خَيْرٌ لَكَ مِنْ حُمْرِ النَّعَمِ »

Hadisin Türkçesi

Sehl İbni Sa'd radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem Ali radiyallahu anh'a şöyle dedi:

“Allah'a yemin ederim ki, Cenâb-ı Hakk'ın senin aracılığıyla bir tek kişiyi hidayete (doğru yola ulaştırması) kavuşturması, kıymetli bir dünya nimeti olan kırmızı develere sahip olmandan daha hayırlıdır.”³⁵

Açıklamalar

Peygamber Efendimiz bu ifadeleri, Hz.Ali'ye Hayber Gazvesi'nde düşmanla çatışmaya girmeden önce söylediklerinin sadece bir cümlesidir. Bir tek insanın hidayetine, doğru yolu bulmasına vesile olmak, dünya nimetlerinin en kıymetlisine, hatta tamamına sahip olmaktan daha faziletlidir. Çünkü bu dünyadaki her şey ve hatta dünyanın kendisi geçicidir. Oysa hidayet ve ilim kalıcı olup ecir ve mükâfatı bizi ebedî âlemde mutlu kılar.

Açıklamalar

caktır. İslâm'da savaşın gayesi, insanların hidayetine, hakkı ve gerçeği kabulüne engel olunmasını ortadan kaldırmaktır. Bunu kurallarına uygun olarak yapmak, cihadın İslâm'a bir davet olduğunu bilmek ve ona göre hareket etmek, ancak ilimle mümkün olur.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İnsanları Allah'ın dinine davet etmek, en faziletli amellerin başında gelir.
2. Bir tek kişinin hidayetine vesile olmak, dünya nimetlerinin en kıymetlilerine sahip olmaktan daha hayırlıdır.
3. Dine davet, ancak ilim ve salih amel ile mümkün olur.

PEYGAMBERİMİZ'İN DİLİNDEN DUALAR

عَنْ أَبِي مُوسَى ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ
يَدْعُو بِهَذَا الدُّعَاءِ :

«اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي وَجَهْلِي ، وَاسْرَافِي فِي أَمْرِي ، وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ
مَنِّي ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي جِدِّي وَهَزْلِي ، وَخَطِيئَتِي وَعَمْدِي ، وَكُلُّ ذَلِكَ
عِنْدِي ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ ، وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ ،
وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي ، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ ، وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ ، وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيرٌ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Mûsâ el-Eş'arî radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle dua ederdi:

"Allahım! Günahlarımı, bilgisizlik yüzünden yaptıklarımı, haddimi aşarak işlediğim kusurlarımı, benden daha iyi bildiğin bütün suçlarımı bağışla! Allahım! Ciddi ve şaka yollu yaptıklarımı, yanlışlıkla ve bilerek işlediğim günahlarımı affet! Bütün bu kusurların bende bulunduğunu itiraf ederim. Allahım! Şimdiye kadar yaptığım, bundan sonra yapacağım, gizlediğim ve açığa vurduğum, ölçüsüz bir şekilde işlediğim ve benden daha iyi bildiğin günahlarımı affet! Öne geçiren de sen, geride bırakan da sensin. Senin gücün her şeye yeter."³⁶

Açıklamalar

Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem'in "geçmiş ve gelecek günahları" Cenâb-ı Hak tarafından büsbütün bağışlanmıştır [Fetih sûresi (48), 2]. İşte bundan dolayı onun bilerek bilmeyerek, ciddi veya şaka yollu, gizlice veya açıktan yaptığı günahları yoktur. Peygamberler için günah, yapılması daha uygun ve daha mükemmel olanı yapmamaktan ibarettir.

Açıklamalar

Hız. Peygamber'in böyle dua etmesi, Rabbine olan derin tevâzuu, kendisini tamamiyle bağışladığı için O'na duyduğu engin şükrânı sebebiyle olmalıdır. Resûlullah Efendimiz sadece kendisi için değil, aynı zamanda ümmeti için de dua etmiştir. Bu duanın da onlardan biri olması mümkündür. Bilinmesi gereken bir gerçek de şudur: Allah'ın Resûlü ümmetine birçok şeyi öğrettiği gibi, günahlardan tamamen kurtulmak için nasıl dua edilmesi gerektiğini de öğretmiştir. Peygamber Efendimiz bize, "Yâ Rabbî, bütün bu günahlar bende mevcuttur; bunu samimiyetle itiraf ediyorum; ama şunu da biliyorum ki yegâne bağışlayıcı sadece sensin, ne olur beni de bağışla!" diye dua etmemizi tavsiye buyurmaktadır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Efendimiz'in öğrettiği bu özlü dua, işlediğimiz bütün günah çeşitlerini ortaya koymakta, onların Cenâb-ı Hakk'a itiraf şeklini ve bunlardan kurtulmanın yolunu göstermektedir.
2. İnsan günahlarından kurtulmak için her fırsatta Allah'a dua etmelidir.

MÜSLÜMANIN MÜSLÜMANA DUASI

عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ :
« دَعَاؤُ الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ مُسْتَجَابَةٌ ، عِنْدَ رَأْسِهِ مَلَكٌ
مُوكَّلٌ كُلَّمَا دَعَا لِأَخِيهِ بِخَيْرٍ قَالَ الْمَلَكُ الْمُوَكَّلُ بِهِ : آمِينَ ، وَلَكَ بِمِثْلِ »

Hadisin Türkçesi

Ebü'd-Derdâ radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resûlullah sal-lallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Bir Müslümanın, yanında bulunmayan din kardeşine yapacağı dua kabul olunur. Bir kimse din kardeşine hayır dua ettikçe, yanında bulunan görevli bir melek ona, ‘duan kabul olsun, aynı şeyler sana da verilsin’ diye dua eder.”³⁷

Açıklamalar

Hadisimiz, gıyâbî duaya, yani müminlerin birbiri hakkında yapacakları duaya Allah Teâlâ'nın verdiği önemi ve değeri ifade etmektedir. Gayb ve gıyâb, göz önünde bulunmamak anlamına gelmekle beraber bir kimsenin yanında bulunan din kardeşi hakkında onun duymayacağı şekilde dua etmesi de gıyâbî dua sayılmıştır.

Müminlerin birbirlerini sevmeleri, birbirlerinin iyiliğini ve saâdetini istemeleri, bunun için de birbirlerine hayır dua etmeleri Cenâb-ı Mevlâ'yı

Açıklamalar

son derece memnun etmektedir. Başkalarını düşünecek kadar geniş bir gönüle sahip olan böyle kullarını mükâfatlandırmak için de hadîs-i şerîfte anlatılan yola başvurmaktadır. Şöyle ki, bir kimse din kardeşinin hayrını istediğinde veya onun başındaki bir sıkıntının giderilmesi için dua ettiğinde, yanında görevli olan melek, duasına “âmin” yani “Allah duanı kabul etsin” demektedir, sonra da “Kardeşin için istediğin şeyler sana da verilsin” temennisinde bulunmaktadır. Bir Müslümana onun duymayacağı şekilde dua etmek riyâ ve gösterişten tamamen uzak olacağı için Allah katında daha makbuldür.

Hiz. Ömer umre yapmak için Resûl-i Ekrem Efendimiz'den izin istediğinde, O da Hiz. Ömer'e: Bizi duadan unutma, sevgili kardeşim!" veya "Sevgili kardeşim! Bizi de duana ortak et!" buyurmuştur.

Şüphesiz dua etmekten daha önemlisi, yapılan duaya âmin diyecek temiz ve günahsız bir ağız bulabilmektir. Duamıza âmin diyecek temiz bir ağız bulabilmek için neler fedâ etmeyiz. Halbuki Yüce Rabbimiz böyle eşsiz bir imkânı her birimize lutfetmiştir. Ağız dualı kulları başka yerde aramaya gerek yoktur. Onlar başucumuzda durmakta ve din kardeşlerimiz için yapacağımız dualara âmin demeyi beklemektedirler. Akıllı insanlar, kendilerine verilen fırsatları değerlendirmesini bilen kimselerdir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Müslümanlar birbirleri için dua etmelidir.
2. Etrafımızda, birbirimiz için yapacağımız duaya “âmin” diyecek ve birbirimiz için istediğimiz şeylerin bir mislinin de bize verilmesini temenni edecek melekler vardır.

MÜSLÜMANIN DOKUNULMAZ HAKLARINA HÜRMET

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ: دَمُهُ وَعِزُّهُ وَمَالُهُ»

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Her Müslümanın öteki Müslümana kanı, ırzı (namusu) ve malı haramdır!"³⁸

Açıklamalar

Her Müslüman öncelikle hayat hakkına, mal, can ve namus dokunulmazlığına sahiptir. Bir başkasının bu değerlere şu veya bu şekilde tecavüzde bulunması haramdır. Her tecavüz mutlaka bir ceza ile karşılaşacağına göre bu değerlere sözle ve fiilî olarak tecavüz edilemez.

Açıklamalar

Gıybet, nihayet bir sözdür, denilemez; o ağır bir suç ve kalbi karartan manevî hastalıktır. Atalarımız "Kılıç yarası onulur, dil yarası onulmaz" demişlerdir. Koruma altına alınmış ve haram kılınmış değerlere yapılacak saldırının ne ile ve nasıl olması değil, saldırı olması önemlidir. Bu sebeple insanların değerlerine dil ile de asla saldırmamak gerekir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Her Müslümanın mal, can ve namusu yekdiğerine haramdır.
2. Müslümanın dokunulmaz haklarına yapılacak sözlü veya fiilî tecavüz büyük suçtur.
3. Gıybet, Müslümanın haklarına tecavüz sayıldığı için yasaklanmıştır.

BOŞ YERE YEMİN ETMEKTEN UZAK DURMAK

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ :
«الْحَلْفُ مَنْقَعَةٌ لِلسَّلَعةِ ، مَمْحَقَةٌ لِلْكَسْبِ ».

Hadisin Türkçesi

Ebü Hüreyre radiyallahu anh, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i şöyle buyururken işittim dedi:

"Yemin, malın sürümünü artırır; fakat kazancın bereketini giderir."³⁹

Açıklamalar

Alışveriş esnasında esnafın ve tüccarın malını satmak için veya kendi malının daha kıymetli olduğunu isbat etmek için başvurduğu yollardan biri yemin etmektir. Doğru bile olsa yemin etmek dinimizde mekruh kabul edilir, hoş karşılanmaz. Yalan yere yemin etmenin günah olduğunu ise bilmeyenimiz yoktur. Alıcının en çok kandığı şeylerden biri satıcının malı ile ilgili yaptığı yemindir. Dolayısıyla yalan yere yemin ederek malını satan ve sürümünü artıran kimse karşısındakini kandırmış olmaktadır. İnsanları

Açıklamalar

kandırmak ise büyük günahlardan ve haram olan davranışlardandır.

Yalan yere yapılan yemin belki malın satılmasına ve ona rağbet edilmesine sebep olabilir. Fakat böyle bir kazancın bereketi olmadığı gibi, uzun vadede sahibine hayrı da olmaz. Bu hayrın olmayışı hem dünya hem de âhiret hayatı ile ilgili olarak düşünülmelidir.

Bir mal hırsızlık, yangın, sel felâketi, devletin el koyması, çaresiz hastalıklara yakalanma gibi kişinin iradesi dışındaki sebeplerle telef olabilir, kötü bir mirasçıya kalabilir, hayırlı işlere nasip olmaz, o kimse âhirette de bu mal sebebiyle bir sevaba nâil olamaz. Dürüst bir insana yakışan, malını meşrû ve helâl yollarla satmak, kimseyi kandırmamak, aldatmamak, dünyada kazancına haram karıştırmamak, âhirette ise sevaptan mahrum kalmamaktır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Alışveriş başta olmak üzere, insanlarla muamelelerimizde doğru bile olsa yemin etmemeliyiz.
2. Yalan yere yapılan yeminler, insanları kandırıp aldatmaya ve yanıltmaya yönelik olduğu için haram kılınmıştır.
3. Alışverişte yemin malın sürümünü artırsa bile bereketini azaltır; kişiye ne bu dünyada hayır sağlar, ne de âhirette sevap kazandırır.
4. Alışverişte doğru da olsa yemin etmek mekruh, yalan yere yemin etmek ise kefâreti olmayan yemin-i gamûs cinsinden bir haramdır.

ALLAH'IN SEVDİĞİ VE SEVMEDİĞİ ÜÇ ŞEY

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
 « إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَرْضَى لَكُمْ ثَلَاثًا ، وَيَكْرَهُ لَكُمْ ثَلَاثًا :
 فَيَرْضَى لَكُمْ أَنْ تَعْبُدُوهُ ، وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ، وَأَنْ تَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ
 جَمِيعًا وَلَا تَفْرَقُوا ، وَيَكْرَهُ لَكُمْ : قِيلَ وَقَالَ ، وَكَثْرَةُ السُّؤَالِ ، وَإِضَاعَةُ الْمَالِ »

Hadisin Türkçesi

Ebü Hüreyre radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Şüphesiz Allah Teâlâ sizin için üç şeyden hoşnut olur, üç şeyden de hoşlanmaz. Sizin sadece kendisine ibadet etmenizden, O'na hiçbir şeyi ortak koşmamanızdan ve Allah'ın ipine sımsıkı sarılıp tefrikaya düşmemenizden hoşlanır. Dedikodu yapmanızdan, çok (gereksiz) sual sormanızdan ve malı telef etmenizden de hoşlanmaz."⁴⁰

Açıklamalar

Allah'ın rızâsından, hoşnut olmasından maksat, O'nun emirlerini yerine getiren, yasaklarından kaçınan kullarına verdiği mükâfat ve sevaptır. Allah'ın rızâ göstermemesinden, hoşnut olmamasından, kızmasından maksat ise; yasaklarına uyulmaması sebebiyle kula yazdığı günah ve bunun karşılığında kişinin göreceği cezâdır.

Açıklamalar

İbadet, kulluk demektir. Cenâb-ı Hakk'ın bütün mahlûkâtından üstün yarattığı insandan istediği ilk şey, Allah'ı bilip tanınması, O'na kulluk bilincine sahip olması ve sadece O'na ibadet etmesidir. İmanın ve İslâm'ın temel şartı, tevhid inancına sahip olmak ve ibadet edilecek yegâne mâbud olarak Allah'ı tanımaktır. İbadet, yani kulluk tabiri, sadece kişinin yapmakla mükellef olduğu belirli ibadetleri kapsamaz; bunun aksine, onun bütün hayatını Allah'ın emir ve yasakları doğrultusunda düzenlemesi anlamına gelir. Farz kılınmış olan ibadetlerin gayesi, kişiyi bu hedefe ulaştırmaktır. Bu gerçeği kavrayan kimsenin hayatının her anı kulluktan ibarettir. Tevhidi kavrayan, Allah'ı bilen, meşhur ve yaygın ifadesiyle mârifetullahı ulaşan ve Allah'a kul olma şuuruna sahip olan bir insanın şirke düşmesi, gizli veya açık şekilde Allah'a herhangi bir şeyi ortak koşması düşünülemez. Allah'a şirk koşan kimse, tevhid inancından uzaklaşmış ve Rabbi ile bağını koparmış olur. Çünkü tevhid ile şirk aynı kalpte birleşmez.

Allah'ın ipine sarılmaktan maksat, Allah'a verdiği sözde durmak, O'nun Kitab'ı olan Kur'an'a ve yegâne hak din olan İslâm'a sarılmaktır. Kur'an'a sarılan Cenâb-ı Hakk'ın emir ve yasakları doğrultusunda bir yola girmiş olur ki, bu yol sırât-ı müstakîmdir. Allah'ın Kitab'ı ve Resûl'ünün Sünnet'i bu en doğru yolun yegâne ve şaşmaz rehberidir. Müslümanların yaşadığı tefrikalar, Kur'an ve Sünnet'ten, İslâm'dan kaynaklanmaz. Çünkü İslam, tefrikanın değil tevhîdin, birlik ve beraberliğin kaynağıdır. Ümmetin düştüğü tefrikaların kaynağı, Kur'an ve Sünnet dışı düşünce ve yönelişlerdir. İslâm tarihi boyunca ümmetin içinde görülen sapmaların, düşülen tefrikaların sebepleri İslâm'dan uzaklaşma, bilerek ya da bilmeyerek düşmanın oyununa gelmedir. Bundan kurtulmanın çaresi de Kur'an ve Sünnet'e yönelmektir.

Allah'ın rızasına uygun olmayan işler, O'nun hoşnut olmadığı şeyler de vardır. Bunlardan biri, dedikodudur. Dedikodu, kişinin kendisi içinde olmadığı halde başkalarının yapıp ettiklerini, hiç kimseye faydası olmayan sözleri, gereksiz ve lüzumsuz konuşmaları tekrarlayıp durmaktır. Falan şöyle demiş, filan ona şu karşılığı vermiş şeklindeki faydasız konuşmaların tekrarının kişiye ve topluma kazandıracağı bir şey yoktur. "Her duyduğunu söylemek kişiye yalan olarak yeter" (Bagavî, Şerhu's-sünne, XIV, 319) hadisi de konumuza ışık tutar. Bu çeşit davranışlar günah, kin, nefret, huzursuzluk, sevgizsizlik getirir.

Allah'ın hoşlanmadığı bir başka şey de lüzumsuz yere çok soru sormak-

Açıklamalar

tır. Aslında faydalı soru ilme katkı sağlar; Kur'ân-ı Kerîm "Bilmediğiniz şeyleri ehl-i ilimden sorunuz" [Nahl sûresi (16), 43] der. Fakat faydasız sualler hem kendisine soru sorulanı rahatsız eder hem de insanları gereksiz ve lüzumsuz şeylerle uğraşmaya sevkeder. Peygamber Efendimiz de "Benim size bıraktığım hususlarda, siz de beni kendi halime bırakınız" (Buhârî, İ'tisâm 2; Müslim, Fezâil 130) buyurarak, daha önceki ümmetlerin helâk oluş sebeplerinden birinin de peygamberlerine çok soru sormaları olduğunu belirtmiştir.

Peygamber Efendimiz'in bildirdiğine göre, Allah'ın razı ve hoşnut olmayacağı üçüncü husus malı telef etmektir. Malı telef etmek, onu israf etmek, Allah'ın hoşlanmayacağı şekilde ve hoşlanmadığı yerde, dinin meşru kabul etmediği tarzda kullanmaktır. İslâm'ın kabul ettiği temel prensip, mal ve para, helâl yollardan kazanılıp yine helâl yerlere harcanmalıdır.

Mal ve paraya bir kutsallık izafe edilmesi veya en üstün değer gibi algılanması İslâm nazarında asla makbul sayılmaz. Malını telef edenler ve israf yoluna girenler Allah'ın kendilerine vermiş olduğu nimete nankörlük etmiş sayılırlar. Böyleleri bir müddet sonra başkalarına muhtaç hale gelebilirler. Çünkü dünya malı kişi için bir imtihan vesilesidir. Allah'ın verdiği her nimeti yerli yerinde kullanmak gerektiğini, o nimeti veren Rabbimiz Kur'ân-ı Kerîm'de kullarına öğretmiştir. Her nimet gibi mal ve mülk de helâl veya haram yolda harcana bilir. Mallarını helâl yollara sarfedenler, büyük sevap kazanır, onu âhîret azığı haline getirmiş olurlar; haram yollarda tüketenler ise günah kazanır, âhîretlerini de perişan ederler. Harcamanın ölçüsü de Kur'an'da bize bildirilmiş olup, "Onlar mallarını harcadıkları zaman israf etmezler; cimrilik de göstermezler. İki arasında orta bir yol tutarlar" buyrulur [Furkân sûresi (25), 67].

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Şu üç davranıştan Allah razı ve hoşnut olur:
 - * Allah Teâlâ'yı hakkıyla bilip, taniyip sadece O'na kulluk ve ibadet edilmesinden;
 - * Allah Teâlâ'ya hiçbir şeyin ortak koşulmamasından;
 - * Allah'ın ipi olan Kur'an'a ve İslâm'a sınıksız sarılıp tefrikaya düşülmemesinden.
2. Şu üç çirkin davranıştan da Allah razı ve hoşnut olmaz:
 - * Kişinin dinine ve dünyasına fayda sağlamayan dedikodudan;
 - * Lüzumsuz ve gereksiz yere çok soru sormaktan;
 - * Malını har vurup harman savurarak, telef etmek ve israfa dalmaktan.

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Anadolu İmam Hatip Liseleri

**Kırk Hadis
Etkinlikleri
&
Yarışmaları**

**Peygamberimizden
Hayat Ölçüleri**

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

"Bizden bir şey işitip, onu aynen işittiği gibi başkalarına ulaştıran kimsenin Allah yüzünü ağartsın..."

(Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 1392; Tirmîzî, İlim, 7)

Ayrıntılı Bilgi: Okul Müdürlüğü & Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

#KırkHadis #PeygamberimizdenHayatÖlçüleri #AİHL #AnadoluİHL
#AnadoluİmamHatipLisesi #DÖGM #DinÖğretimiGenelMüdürlüğü

Millî Eğitim Bakanlığı
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

MEB Beşevler Kampüsü F Blok Yenimahalle/ ANKARA

Telefon: 0 (312) 413 35 35

Belgegeçer: 0 (312) 223 85 76

Web: <http://dogm.meb.gov.tr/>

e-posta: dogm@meb.gov.tr